

ΓΕΛ ΑΛΙΑΡΤΟΥ

Σχολικό έτος: 2013-1014 – Β Τετράμηνο

ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ – ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ
ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Τζοβάρια Πολυξένη (ΠΕ06)

Αλίαρτος, Ιούνιος 2014

ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΚΑΤΑΜΕΡΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Το τμήμα αποτελείται από 15 μαθητές οι οποίοι χωρίστηκαν στις 3 ομάδες των πέντε μαθητών.

Η σύνθεση των ομάδων και οι εργασίες που έχουν αναλάβει φαίνονται παρακάτω:

ΟΜΑΔΑ Α

Καραστέργιου Αγορίτσα (Συντονίστρια) Καλομοίρη Βίβιαν Ζυγογιάννη Γεωργία Αθανασάκης Γεώργιος Χαραλαμπίδης Αλέξανδρος	➤ Συνέπειες σχολικού εκφοβισμού➤ Σχέδιο πρόληψης σχολικού εκφοβισμού➤ Αντιμετώπιση σχολικού εκφοβισμού➤ Προγράμματα παρέμβασης – Σχολική διαμεσολάβηση

ΟΜΑΔΑ Β

Καρανάσου Ιωάννα (Συντονίστρια) Μούκα Ανίσα Ζιώγα Ευαγγελία Αποστολίδης Τιμολέων Κυρίτσης Γεώργιος	➤ Ηλεκτρονικός Εκφοβισμός (Cyberbullying)➤ Μορφές - Μέσα ηλεκτρονικού εκφοβισμού➤ Προφίλ θύτη / θύματος / παρατηρητή➤ Αντιμετώπιση και σχετική νομοθεσία

ΟΜΑΔΑ Γ

Χρήστου Σταυρούλα (Συντονίστρια) Γώγουλου Βασιλική Στοιχειού Χριστίνα Αγγέλου Κωνσταντίνος Μακρής Γεώργιος	➤ Βασικές έννοιες σχολικού εκφοβισμού➤ Ο σχολικός εκφοβισμός στην Ελλάδα➤ Προφίλ θύτη / θύματος / μάρτυρα➤ Τόπος – Χρόνος εκδήλωσης του φαινομένου➤ Αποκάλυψη του εκφοβισμού

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Τζοβάρια Πολυξένη (ΠΕ06)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σχολικός εκφοβισμός – Ενδοσχολική βία

1.1. Ορισμός: Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός	5
1.2. Τι δεν είναι σχολικός εκφοβισμός	5
1.3. Ιστορική Αναδρομή	5
1.4. Ο εκφοβισμός στην Ελλάδα	6
1.5. Μορφές Σχολικού εκφοβισμού	7
1.6. Χρόνος και τόπος εκδήλωσης του φαινομένου	8
1.7. Επίδραση του φύλου	8
1.8. Η διαδικασία του εκφοβισμού	8
1.9. Τα προφίλ των εμπλεκόμενων στον εκφοβισμό	9
1.10. Συνέπειες θυματοποίησης	13
1.11. Η αποκάλυψη του εκφοβισμού	14
1.12. Ο ρόλος των θεατών στον εκφοβισμό	15

2. Συνέπειες και αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού

2.1. Συνέπειες του σχολικού εκφοβισμού	18
2.2. Πρόληψη και αντιμετώπιση	19
2.2 α. Σχέδιο πρόληψης του σχολικού εκφοβισμού	19
2.2 β. Τρόποι πρόληψης του σχολικού εκφοβισμού	20
2.2 γ. Αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού	20
2.2 δ. Οδηγίες αντιμετώπισης εκφοβισμού από τους γονείς	22
2.2 ε. Προγράμματα παρέμβασης	23
2.2 στ. Σχολική διαμεσολάβηση	24

3. Διαδικτυακός εκφοβισμός (Cyberbullying)

3.1. Ορισμός διαδικτυακού εκφοβισμού	26
3.2. Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού	26
3.3. Μέσα διαδικτυακού εκφοβισμού	27

3.4. Διαφορές μεταξύ παραδοσιακού και διαδικτυακού εκφοβισμού	28
3.5. Το προφίλ του θύματος, του θύτη και του παρατηρητή	29
3.6 Συνέπειες του διαδικτυακού εκφοβισμού	32
3.7 Αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού	33
3.8. Σχετική Νομοθεσία	34
4. Επίλογος	35
B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
1. Ομάδα Β	38
2. Ομάδα Α	38
3. Ομάδα Γ	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	42
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β	47

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ – ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ

1.1 Ορισμός: Τι είναι ο σχολικός εκφοβισμός

Ο σχολικός εκφοβισμός είναι η επιθετική εκείνη συμπεριφορά που είναι εσκεμμένη , απρόκλητη και επαναλαμβανόμενη, αποτελεί κατάχρηση εξουσίας και εμπεριέχει ανισότητα στη δύναμη αντικειμενική (π.χ. σωματική) ή αντιληπτή (π.χ. προσωπικότητας). Εν ολίγοις κατευθύνεται προς εκείνα τα θύματα που εκλαμβάνονται από τους θύτες (έναν η πολλούς μαζί).

1.2 Τι δεν είναι ο σχολικός εκφοβισμός

Όταν τα εμπλεκόμενα μέρη είναι ίσης δύναμης και όχι άνισης , λόγω αριθμού, σωματικής διάπλασης, κοινωνικής θέσης, κουλτούρας, τότε πρόκειται για σύγκρουση, βίαιη ίσως, αλλά όχι εκφοβιστική συμπεριφορά . Εκτός από την ισότητα στην δύναμη, παρατηρείται επίσης όμοια συναισθηματική αντίδραση, που σημαίνει ότι οι δύο μαθητές είναι θυμωμένοι και όχι όπως στον εκφοβισμό όπου ο μαθητής-στόχος φοβάται και αδυνατεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Υπάρχει επίσης η περίπτωση του πειράγματος , όπου οι μαθητές κάνουν αστεία μεταξύ τους και οι δυο αληθινά .

1.3 Ιστορική αναδρομή

Ο εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο που δεν συναντάται μόνο στις μέρες μας και μόνο στο σχολείο, αλλά από παλιά. Ο όρος που χρησιμοποίησε ο Olweus στην Σκανδιναβία για να ονομάσει το φαινόμενο είναι «mobbing» ή «mobning», που προέρχεται από την αγγλική λέξη «mob», η οποία σημαίνει όχλος , συμμορία. «Εκφοβισμός» μεταφράζεται η αγγλική λέξη «bullying», ενώ ο όρος «bully» που περιγράφει αυτόν που εκφοβίζει, μπορεί να μεταφραστεί ως «νταής», «μάγκας» η ουδέτερα ως δράστης. Ο όρος «bully» άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως το 16^ο αιώνα για να περιγράψει έναν δυναμικό άνδρα που θαύμαζαν πολύ οι άλλοι. Τον 17^ο αιώνα ο όρος ξέπεσε και χαρακτήριζε τον γελοίο ψευτοπαλληκαρά που ήταν υπερόπτης και δειλός και δεν άξιζε τον σεβασμό των άλλων. Σύμφωνα με το λεξικό του Μπαμπινιώτη (1998), ο όρος αρχικά χαρακτήριζε τον γενναίο άνθρωπο , αυτόν

που κάνει θαρραλέες πράξεις . Αργότερα προσέλαβε ειρωνική, μειωτική σημασία και χαρακτηρίζει πλέον αυτόν που υποκρίνεται τον γενναίο, που παριστάνει τον θαρραλέο και τον παλληκαρά ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι.

1.4 Ο εκφοβισμός στην Ελλάδα

Στην χώρα μας ένα στα δέκα παιδιά εκτίθενται συστηματικά σε εκφοβιστικές πράξεις. Το ποσοστό των μαθητών-θυμάτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στο 7,87% του συνόλου των μαθητών και το ποσοστό των μαθητών-θυτών 5,61%, ενώ μεταξύ των μαθητών ηλικίας από 11 έως 15 ετών, 8,7% είναι θύματα εκφοβισμού και από 7,45% έως 10,3% είναι δράστες.

Το 2006 δημιουργήθηκε, στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του ανθρώπου, η Ειδική Επιτροπή Μελέτης Ομαδικής Ενδοσχολικής Βίας (ΕΕΜΟΕΒ) για τη μελέτη του προβλήματος στην Ελλάδα. Τα μέλη της Επιτροπής προσπαθούν να φέρουν στην επιφάνεια «μια πληγή μεγάλης κοινωνικής σημασίας που εκτυλίσσεται στα κρυφά και δεν αντιμετωπίζεται συστηματικά και σωστά από τα σχολεία, που στην πλειοψηφία τους είτε δεν έχουν συνείδηση του βαθμού της σημασίας του είτε επιθυμούν να αποφύγουν τον μπελά της αντιμετώπισής του-με φωτεινές εξαιρέσεις»

Η σχολική βία περιλαμβάνει την άσκηση διάφορων μορφών επιθέσεων, που περιλαμβάνουν λεκτική, ψυχολογική, σωματική η σεξουαλική βία. Η φαινομενολογία της παιδικής και νεανικής βίας και παραβατικότητας στην Ελλάδα δεν διαφέρει απ' ό,τι συμβαίνει και στην υπόλοιπη Ευρώπη, ωστόσο η συχνότητα εμφάνισης περιστατικών αντικοινωνικής συμπεριφοράς είναι μικρότερη σε σύγκριση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, παρά ίσως την περί του αντιθέτου επικρατούσα άποψη, που οφείλεται στην κοινωνική ορατότητα του φαινομένου, μέσα από την προσβολή ακραίων περιστατικών βίας από τα ΜΜΕ. Συχνά, ωστόσο, περιστατικά βίας μένουν στην αφάνεια είτε γιατί θεωρείται ότι η δημοσιοποίησή τους θα στιγματίσει τους θύτες ή / και τα θύματα, είτε γιατί θα μειώσει το κύρος του σχολείου. Ακόμη έχει υποστηριχθεί πως το σχολείο ως θεσμός ασκεί βία, μέσω της χειραγώγησης, της συναίνεσης, του προσεταιρισμού και της εσωτερίκευσης των κανόνων και προτύπων συμπεριφοράς, συμμετέχοντας σ' έναν ευρύτερο κοινωνικό έλεγχο της εκπαίδευσης.

1.5 Μορφές σχολικού εκφοβισμού

Υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός μεταξύ του άμεσου και του έμμεσου εκφοβισμού. Η διαφορά έγκειται στο είδος της ενέργειας, εάν είναι ανοικτές επιθέσεις προς το θύμα, άμεσος εκφοβισμός ή εάν έχουν τη μορφή της κοινωνικής απομόνωσης και του σκόπιμου αποκλεισμού από μία ομάδα (έμμεσος εκφοβισμός). Ο σωματικός τύπος περιλαμβάνει βίαιες συμπεριφορές όπως χτύπημα, σπρώξιμο, κλωτσιές κ.α. οι οποίες φέρνουν σε άμεση επαφή το θύτη με το θύμα. Ο άμεσος λεκτικός εκφοβισμός περιλαμβάνει λεκτικές προσβολές, όπως βρισιές, απειλές, προσβλητικά ονόματα κ.α. Ενώ ο έμμεσος λεκτικός εκφοβισμός συνοψίζεται στη διάδοση κακόβουλων φημών ή στον πειθαναγκασμό τρίτου προσώπου (από τον θύτη) να προσβάλλει άμεσα το θύμα. Επιπλέον, ο άμεσος μη λεκτικός ψυχολογικός εκφοβισμός εμπεριέχει απειλητικές ή και αισχρές χειρονομίες, ενώ η έμμεση μορφή του εμπεριέχει καταστροφή, μετακίνηση ή και απόκρυψη προσωπικών αντικειμένων ή την εσκεμμένη απόκλιση του θύματος από την παρέα ή τις δραστηριότητες.

Εκφοβισμός σχεσιακού τύπου

Ο εκφοβισμός σχεσιακού τύπου (relational kind), όπως είναι ο αποκλεισμός από την ομάδα συνομιλίων ή η διάδοση κακόβουλων φημών μπορεί μακροπρόθεσμα να προκαλέσει μεγαλύτερο πόνο και ψυχολογική βλάβη από τον άμεσο εκφοβισμό, όπως είναι ο σωματικός και ο λεκτικός εκφοβισμός. Δυστυχώς, αυτού του τύπου ο εκφοβισμός δεν τυγχάνει ιδιαίτερα της προσοχής εκπαιδευτικών και γονέων, με αποτέλεσμα να μη γίνεται αντιληπτός και να μην αντιμετωπίζεται. Οι δράστες αισθάνονται σεβασμό για τον εαυτό τους αλλά δεν νιώθουν υπερήφανοι που ανήκουν στην σχολική κοινότητα, τα θύματα νιώθουν υπερηφάνεια για το σχολείο τους αλλά δεν αισθάνονται σεβασμό για τον εαυτό τους, οι δράστες-θύματα δεν αισθάνονται ούτε σεβασμό για τον εαυτό τους ούτε υπερηφάνεια που ανήκουν στο σχολείο τους ενώ οι υπόλοιποι μαθητές και σεβασμό για τον εαυτό τους και υπερηφάνεια για το σχολείο τους. Ο σεβασμός που νιώθει ο δράστης για τον εαυτό έχει να κάνει με το ότι δεν αισθάνεται ντροπή για τις εκφοβιστικές του πράξεις. Αντιθέτως, μεταφέρει την ευθύνη στα θύματα. Έτσι, το θύμα αναλαμβάνει μεγάλο μέρος της ευθύνης και της ντροπής. Επομένως χρειάζεται ο δράστης να βιώνει ντροπή για τις πράξεις του και να προχωρήσει σε επανορθωτικές πράξεις.

1.6 Χρόνος και τόπος εκδήλωσης του φαινομένου

Τα περισσότερα περιστατικά εκφοβισμού λαμβάνουν χώρα στο διάλειμμα ίσως γιατί στο προαύλιο συγκεντρώνονται πολλά μικρότερα κ πιο ευάλωτα παιδιά από ότι μέσα στην τάξη, η επίβλεψη από τους εκπαιδευτικούς είναι πολύ λιγότερη και οι δραστηριότητες των παιδιών δεν είναι δομημένες. Εκφοβιστικά περιστατικά συμβαίνουν επίσης κατά την επιστροφή των μαθητών από το σχολείο, κατά την μετάβαση στο σχολείο καθώς και μέσα στην τάξη.

1.7 Επίδραση του φύλου

Το ποσοστό των αγοριών που συμμετέχουν σε εκφοβιστικά περιστατικά είναι πολύ μεγαλύτερο από το αντίστοιχο των κοριτσιών. Αγόρια και κορίτσια είναι θύματα του έμμεσου ή σχεσιακού εκφοβισμού σε παρόμοιο ποσοστό, κάποια αγόρια βέβαια ενδέχεται να αποκρύπτουν τη σωματική θυματοποίηση τους προσποιούμενοι τους σκληρούς. Τα περισσότερα περιστατικά συμβαίνουν μεταξύ ίδιου φύλου. Υπάρχει ο λεκτικός εκφοβισμός (ύβρεις) που μπορεί να εξελιχθεί σε σωματικές επιθέσεις καθώς ο δράστης γίνεται όλο και πιο προκλητικός ή το θύμα καταρρέει ψυχολογικά. Ο εκφοβισμός από τα κορίτσια γίνεται λιγότερο αντιληπτός γιατί χρησιμοποιούν περισσότερο έμμεσες μεθόδους.

1.8 Η διαδικασία του εκφοβισμού

Υπάρχει ένα παιδί αδύναμο σε επιθέσεις. Ένα άλλο παιδί με μεγαλύτερη δύναμη αποφασίζει να το εκφοβίσει αρχίζοντας συνήθως με πειράγματα και έναν ήπιο εξευτελισμό. Στη συνέχεια μπορεί να συνδράμουν και άλλα παιδιά στον εκφοβισμό ως δράστες και να συνεχιστεί ο εκφοβισμός με λεκτικούς και σωματικούς τρόπους. Αν το θύμα δείξει ότι ενοχλείται ή αναστατώνεται αυτό σημαίνει ότι ο εκφοβισμός πέτυχε το στόχο του και οι δράστες απολαμβάνουν την κυριαρχία τους. Το θύμα αναζητά τρόπους να αποφύγει τον δράστη, ζητά βοήθεια τρίτων ή επινοεί τρόπους να τον διασκεδάσει ή να αποσύρει την προσοχή του. Ο νταής θέλει να τον ακολουθούν και άλλοι για αυτό και τους προτρέπει βρίσκοντας ως άλλοθι την εμφάνιση, το ντύσιμο ή την συμπεριφορά του θύματος. Κάποια παιδιά φοβούνται να κάνουν παρέα το θύμα για να μην θυματοποιηθούν και εκείνα.

1.9 Το προφίλ των εμπλεκόμενων στον σχολικό εκφοβισμό.

1.9α. Οι δράστες

Μια μικρή μειοψηφία των παιδιών είναι δράστες, όμως πολύ περισσότερα εκφοβίζουν παθητικά με το να ενθαρρύνουν ή να εγκρίνουν τη συμπεριφορά των δραστών. Και οι δράστες όμως έχουν ανάγκες αλλά μπορεί και να πάσχουν από ψυχολογικά προβλήματα, γιατί είναι πιθανόν να έχουν πέσει και αυτοί θύματα βίας σε άλλα περιβάλλοντα ή και από μέλη της οικογένειάς τους. Αυτό που χαρακτηρίζει τον νταή είναι η επιθετική αντίδραση και η σωματική δύναμη. Τα παιδιά κυριαρχούν εγκαθιδρύοντας ιεραρχίες αντιπροσωπεύοντας κοινωνικές προκαταλήψεις όπως ρατσισμός, σεξισμός, ομοφοβία και κοινωνικής πίεσης από ομάδες συνομηλίκων. Οι δυσλειτουργικές οικογένειες και οι ψυχροί, υπερβολικά ελεγκτικοί γονείς τείνουν να ανατρέφουν παιδιά που εκφοβίζουν τους άλλους. Οι δράστες καταφέρνουν να ξεγλιστρούν συνήθως όταν πιάνονται επ' αυτοφώρω κατηγορώντας το θύμα ότι τους ενόχλησε, ότι το έκαναν για να πατσίσουν καθώς και για πλάκα ή επειδή και άλλοι το έκαναν. Ο δράστης αισθάνεται ότι η συμπεριφορά του είναι δικαιολογημένη. Όταν δρουν σε ομάδα δεν είναι ανασφαλείς ούτε αγχώνονται για τίποτα, βρίσκονται στο μέσο όρο και έχουν μέτρια αυτοεκτίμηση. Οι νταήδες μετρίως δημοφιλείς, έχουν 2-3 φίλους και με τα χρόνια η δημοτικότητά τους μειώνεται ενώ υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να εμπλακούν σε εγκληματικές δραστηριότητες στο μέλλον.

1.9β. Οι μάρτυρες (bystanders)

Στο 85% των περιστατικών εκφοβισμού είναι παρόντα και άλλα παιδιά. Βρέθηκε ότι μόνο στο 11% των περιπτώσεων οι συνομήλικοι παρενέβησαν με κάποιον τρόπο για να σταματήσουν τον εκφοβισμό. Όσο περισσότεροι είναι οι μάρτυρες τόσο περισσότερο διαρκεί το εκφοβιστικό επεισόδιο, κάτι που, απ' ότι φαίνεται, σημαίνει ότι ο εκφοβισμός προσελκύει όλο και περισσότερους μάρτυρες, καθώς αυξάνεται η ένταση του. Όσο περισσότεροι είναι οι παριστάμενοι, τόσο σπανιότερη είναι η παρέμβαση για να βοηθηθεί το θύμα, ίσως επειδή με την αύξηση του αριθμού των παρισταμένων η ευθύνη επιμερίζεται, έτσι ώστε τελικά κανείς να μη νιώθει την υποχρέωση να κάνει κάτι, ωστόσο, όταν ένας μάρτυρας εκφράσει την αποδοκιμασία του για το περιστατικό υπάρχει πιθανότητα μεγαλύτερη του 50% να σταματήσει ο εκφοβισμός. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι όταν παρεμβαίνει ένας συμμαθητής, ο εκφοβισμός σταματά εντός δέκα δευτερολέπτων στο 57% των περιπτώσεων.

Σε παιδιά που ζητήθηκε να απαντήσουν τι θα έκαναν αν ήταν μάρτυρες σε κάποιο περιστατικό απάντησαν πως θα βοηθούσαν άμεσα το θύμα γιατί αυτό θα ήταν το σωστό, από συμπόνια για το θύμα, για να επαινεθούν για την πράξη τους, από υποχρέωση απέναντι σ' έναν φίλο (αν το θύμα ήταν φίλος τους). Άλλα παιδιά απάντησαν πως θα αγνοούσαν το περιστατικό διότι δεν είναι δική τους υπόθεση, από φόβο μήπως ο δράστης επιτεθεί και στα ίδια, επειδή θεωρούν μάταια την παρέμβαση τους σκεπτόμενοι πως η κατάσταση θα χειροτέρευε. Μερικά αγόρια ωστόσο είπαν πως θα υποστήριζαν τον δράστη και αυτό γιατί θα απολάμβαναν το θέαμα και λόγω γενικευμένων αισθημάτων εχθρότητας και σαδιστικής επιθυμίας να βλάψουν τους άλλους.

Μερικά παιδιά που δεν εμπλέκονται στα περιστατικά που παρακολουθούν επηρεάζονται από την κακοποίηση που παρακολουθούν και αισθάνονται ένοχα επειδή δεν αναφέρουν τα περιστατικά ή δειλά και αδύναμα λόγω του ότι δεν έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες ή μέσα για να παρέμβουν. Αυτά τα άτομα αναπτύσσουν «εκμαθημένη απόγνωση» και αποκτούν την αίσθηση ότι είναι αδύναμα να επηρεάσουν τη δική τους ζωή ή τη ζωή των άλλων.

Οι μάρτυρες-θύματα βρίσκονται σε μια αδιέξοδη κατάσταση, σ' ένα δίλημμα: αν υπερασπισθούν το θύμα, μπορεί να κινδυνεύσουν να γίνουν οι ίδιοι τα επόμενα θύματα, αν παραμείνουν σιωπηλοί, μπορεί να κουβαλούν ενοχές για πολλά χρόνια. Η παρακολούθηση εκφοβιστικής συμπεριφοράς που μένει ατιμώρητη μπορεί να δημιουργήσει κλίμα φόβου, αντιπαραγωγικό στους στόχους της μάθησης. Οι μάρτυρες πρέπει να μπορέσουν να διαχειριστούν τα συναισθήματά τους και τις ανησυχίες τους, γιατί δεν είναι οι μόνοι που διακατέχονται από τέτοια συναισθήματα. Θέλουν να βοηθήσουν αλλά φοβούνται πολύ. Πρέπει να μοιραστούν τις συναισθηματικές τους εμπειρίες με άλλους που έχουν βιώσει κάτι παρόμοιο και έτσι το μοίρασμα των εμπειριών αυτών, μπορεί να τους κινητοποιήσει να προσπαθήσουν να μειωθεί ο εκφοβισμός.

Οι μάρτυρες μπορούν να βοηθήσουν τα θύματα με δύο τρόπους:

- ✓ με την άμεση παρέμβαση: μια ομάδα μαθητών παρεμβαίνει τη στιγμή που συμβαίνει το περιστατικό εκφοβισμού για να αντιμετωπίσει το δράστη και να προστατέψει το θύμα.

- ✓ με προσωπική υποστήριξη: οι μάρτυρες μπορούν να μιλήσουν με το θύμα, να το προσκαλέσουν σε ομαδικές δραστηριότητες, να ενθαρρύνουν τις προσπάθειες του θύματος και να το επαινέσουν για τα επιτεύγματά του. Επίσης, μπορούν να βοηθήσουν έμμεσα με το να μην ενθαρρύνουν το νταή γελώντας με τα παθήματά του θύματος ή με λόγια ή επαναλαμβάνοντας κακόβουλες φήμες
- ✓ αν εκπαιδευτούν στη διαμεσολάβηση συνομηλίκων, για την πρόληψη του εκφοβισμού

1.9γ. Τα θύματα

Τα παιδιά θύματα συχνά περνούν απαρατήρητα. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές και η πλειοψηφία της ακαδημαϊκής αρθρογραφίας εστιάζει στον νταή. Ορισμένες φορές, το θύμα θεωρείται υπεύθυνο για την θυματοποίηση του. Τα παιδιά-θύματα εκφοβισμού, συνήθως, έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- α) περισσότερο αγχώδη και ανασφαλή από το μέσο όρο των μαθητών
- β) έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων για συναναστροφή με συνομηλίκους
- γ) αρνητική αντίδραση σε συγκρούσεις ή απώλειες
- δ) αναζήτηση συνδρομής ενηλίκων σε συγκρούσεις
- ε) εκδήλωση μοτίβων συμπεριφοράς κλάματος και αγωνίας
- στ) χαμηλή αυτοεκτίμηση, θεωρούν τον εαυτό τους αποτυχημένο
- ζ) δίνουν την εντύπωση ότι είναι ευάλωτα και ότι αν δεχτούν επίθεση η προσβολή δε θα την ανταποδώσουν. Είναι οι «εύκολοι στόχοι» .
- η) δεν είναι δημοφιλή και έχουν λίγους φίλους
- θ) δυσκολεύονται να επιβληθούν στην ομάδα των συνομηλίκων τους, σωματικά και λεκτικά
- ι) συχνά σχετίζονται καλύτερα με τους ενηλίκους απ' ό,τι με τους συνομηλίκους τους
- κ) είναι προσεκτικά, επιφυλακτικά, συγκρατημένα, ευαίσθητα, ήσυχα, αγχώδη και ανασφαλή
- λ) αν είναι αγόρια, είναι πιο αδύναμα σωματικά από το μέσο όρο των αγοριών
- μ) ενδέχεται να έχουν «σωματικό άγχος» φοβούνται μήπως χτυπήσουν, δεν είναι καλοί στις αθλητικές δραστηριότητες, έχουν φτωχό σωματικό συντονισμό και δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα σε περίπτωση καβγά (ιδιαίτερα τα αγόρια)

Μπορούμε να υποψιαστούμε ότι ένα παιδί εκφοβίζεται με βάση κάποια δευτερεύοντα σημάδια θυματοποίησης:

- ένα ασυνήθιστα ήσυχο παιδί γίνεται όλο και πιο απόμακρο
- ένα παιδί, που, συνήθως, είναι συγκρατημένο, γίνεται επιθετικό (ως αποτέλεσμα της απογοήτευσης και της ανικανότητας να αντιμετωπίσει την θυματοποίηση με άλλο τρόπο)
- πτώση της σχολικής επίδοσης χωρίς προφανή λόγο
- απροθυμία συμμετοχής σε εξωσχολικές δραστηριότητες
- ασθένεια πριν από ομαδικές δραστηριότητες
- στις ομαδικές σχολικές δραστηριότητες κανείς δεν θέλει να σχηματίσει ζευγάρι μ' αυτό το παιδί
- απουσίες από το σχολείο χωρίς πειστικές εξηγήσεις
- τα προσωπικά αντικείμενα του παιδιού είναι μονίμως κατεστραμμένα ή έχουν χαθεί

Ανάλογα με τη συμπεριφορά τους μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τα θύματα ως παθητικά ή προκλητικά. Τα **παθητικά θύματα** χαρακτηρίζονται από το συνδυασμό ενός προτύπου αγχώδους αντίδρασης και σωματικής αδυναμίας. Προσπαθούν να αποφύγουν τη σύγκρουση με το να μην δίνουν στόχο. Συχνά έχουν συναισθηματικά ξεσπάσματα (π.χ κλάμα) ως αντίδραση από φόβο και την απογοήτευση που νιώθουν λόγω της θυματοποίησης τους. Η στάση τους, συχνά, δείχνει στους άλλους ότι είναι αδύναμα και γι' αυτό ανίκανα να αντεπιτεθούν αν τους επιτεθούν ή τα προσβάλλουν. Ο εκφοβισμός αυξάνει το άγχος και την ανασφάλεια τους και μειώνει ακόμα περισσότερο την αυτοεκτίμησή τους. Συχνά υστερούν σε σωματική δύναμη σε σύγκριση με τους βασανιστές τους και έχουν, κυρίως τα αγόρια, στενές, υπερπροστατευτικές σχέσεις με τους γονείς τους, ειδικά τις μητέρες τους, κάτι που θεωρείται και αιτία και συνέπεια του εκφοβισμού. Είναι δύσκολο να αναγνωριστούν ως θύματα, γιατί δεν είναι πιθανό να ζητήσουν βοήθεια, ενώ το μαρτύριο τους μπορεί να φαίνεται σαν παιδικό πείραγμα. Τα **προκλητικά θύματα** διαφοροποιούνται από τα παθητικά από το γεγονός ότι κι εκείνα, όπως και οι νταήδες, είναι επιθετικά και χαρακτηρίζονται από έναν συνδυασμό αγχώδους και επιθετικής συμπεριφοράς. Αποκαλούνται και «αντιδραστικά θύματα», γιατί έχουν την τάση να υποκινούν φασαρίες σκοπίμως για να προκαλέσουν τους άλλους, προτιμώντας οι άλλοι να τους επιτεθούν παρά να τους αγνοήσουν. Οι νταήδες αναλαμβάνουν να «διδάξουν» σ' αυτά τα παιδιά τις αξίες τους και τους τρόπους συμπεριφοράς της ομάδας. Η συμπεριφορά τους προκαλεί εκνευρισμό και ένταση στους άλλους κι έτσι ένα μεγάλο

μέρος ή το σύνολο της τάξης αντιδρά αρνητικά απέναντι τους. Μπορεί να είναι πιο αδύναμοι σωματικά από τους συνομηλίκους τους και να έχουν «σωματικό άγχος». Επίσης, ενδέχεται να είναι οξύθυμοι και να προσπαθούν να τσακωθούν ή να απαντήσουν όταν υφίστανται επίθεση ή προσβολή, αλλά συνήθως όχι τόσο αποτελεσματικά. Μπορεί να είναι υπερδραστήριοι, αεικίνητοι, αφηρημένοι, προσβλητικοί και να δημιουργούν εντάσεις ή να είναι αδέξιοι, ανώριμοι, με εκνευριστικές συνήθειες.

Τα θύματα, συχνά, δεν αναφέρουν τα περιστατικά εκφοβισμού στο προσωπικό του σχολείου λόγω του φόβου για αντίποινα, αλλά κι όταν το κάνουν η υποστήριξη από τη μεριά του σχολείου είναι, συχνά, ανεπαρκής. Απόψεις, όπως «Υπερασπίσου τον εαυτό σου» και «Μην είσαι καρφί» είναι μηνύματα που συχνά εμποδίζουν τα παιδιά που θυματοποιούνται να αναζητήσουν βοήθεια. Είναι πολύ τραυματικό για το παιδί που ομολογεί το πρόβλημα του σε κάποιον που πιστεύει ότι μπορεί να το βοηθήσει, να απορριφθεί ή να λάβει βοήθεια μόνο προσωρινά. Σ' αυτή την περίπτωση, το θύμα αισθάνεται ακόμη πιο φοβισμένο και απομονωμένο.

1.10. Οι συνέπειες της θυματοποίησης

Τα αποτελέσματα της θυματοποίησης είναι μακροπρόθεσμα και επηρεάζουν και την ενήλικη ζωή. Η εμπειρία της θυματοποίησης συνδέεται με αισθήματα κατάθλιψης και απόγνωσης ως και με την αυτοκτονία. Οι συνέπειες της θυματοποίησης περιλαμβάνουν: αύξηση του άγχους, πτώση της σχολικής επίδοσης, απουσίες, σκασιαρχείο, εγκατάλειψη του σχολείου, απόρριψη από τους συνομηλίκους, κοινωνική φοβία και αποφυγή κοινωνικών συναναστροφών, αισθήματα μοναξιάς και απομόνωσης, χαμηλό ηθικό, αύξηση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων, όπως πονοκέφαλος, πονόλαιμος, στομαχόπονος και γενική χειροτέρευση της σωματικής υγείας, φυγή από το σπίτι, χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη αυτοκτονικό ιδεασμό και αυτοκτονία, εκδικητικές επιθέσεις των θυμάτων ή θάνατο στα χέρια συνομηλίκων.

Λανθασμένες πεποιθήσεις για τα θύματα και την θυματοποίηση

Αναφέρονται συχνά κάποιες απόψεις που συνηθίζονται για τα θύματα και την θυματοποίηση και δεν ευσταθούν. «μερικές φορές τα θύματα πηγαίνουν γυρεύοντας. Με τον τρόπο που ντύνονται ή φέρονται τραβάνε την προσοχή του νταή. Αν

συμπεριφέρονται φυσιολογικά, αυτό δεν θα συνέβαινε. » Παρόλο που επικρατεί η άποψη ότι τα θύματα του εκφοβισμού έχουν εξωτερικές αποκλίσεις, δηλαδή κάποια σωματικά χαρακτηριστικά (παχυσαρκία, ασυνήθιστη προφορά ή γυαλιά μυωπίας) που τα διαφοροποιούν από τους συνομηλίκους τους, στην πραγματικότητα τα θύματα δεν φαίνεται να έχουν κάποια μεγαλύτερη εξωτερική απόκλιση από μια ομάδα ελέγχου, στην οποία δεν περιλαμβάνονται θύματα . Η μόνη διαφορά που παρατηρήθηκε αφορούσε στην σωματική δύναμη. Ο νταής μπορεί να χρησιμοποιεί τις εξωτερικές αποκλίσεις του θύματος (π.χ για να τον κοροϊδέψει) αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι υπήρξαν η αιτία του εκφοβισμού.

1.11. Η αποκάλυψη του εκφοβισμού

Το 73% των παιδιών αποκαλύπτουν τον εκφοβισμό με την ακόλουθη σειρά

A) Έναν φίλο

B) Την μητέρα

Γ) Τον πατέρα

Δ) Έναν εκπαιδευτικό

Επιπλέον, η στάση των άλλων παιδιών απέναντι στα θύματα που αποκαλύπτουν τον εκφοβισμό μπορεί να δώσει στοιχεία για το τι εμποδίζει τα θύματα να μιλήσουν.

Αυτό χαρακτηρίζεται από περιφρόνηση και λύπηση και καταδικάζουν όσους αποκαλύπτουν τον εκφοβισμό τους.

Χαρακτηρίζουν τα θύματα «αποτυχημένους», «δειλούς», «αδερφές», «χαζούς», «μπελάδες», «γκρινιάρηδες», «με χαμηλή αυτοπεποίθηση», και ότι «πήγαιναν γυρεύοντας». Θεωρούν ότι θα έπρεπε να βρουν άλλους τρόπους αντίδρασης από το να παραπονεθούν για τη θυματοποίηση τους, όπως «θα έπρεπε να δουν αν μπορούν μόνοι τους να κάνουν κάτι για να το προλάβουν», «να μην το πουν στο δάσκαλο, αλλά να βρουν άλλο τρόπο για να το αντιμετωπίσουν», «να παρακολουθήσουν μαθήματα αυτοάμυνας» ή έχουν αμφιθυμική στάση: «κάποιες φορές αντιδρούν υπερβολικά, αλλά κάποιες φορές χρειάζονται τη βοήθεια μας», «τα λυπάμαι, αλλά μερικές φορές το αξίζουν».

Η αρχή της μέσης εφηβείας (13,5-15,5 έτη). Είναι πιθανότερο να νιώθουν αρνητικά για τα θύματα και να μην τα βοηθούν. Πρόκειται για μια περίοδο κατά την οποία παλεύουν να αποδείξουν ότι είναι «σκληροί» και όχι «κλαψιάρηδες».

Το «καρφί», αυτός που προδίδει τους συμμαθητές του, αντιμετωπίζεται περιφρονητικά.

1.12. Ο ρόλος των θεατών στον εκφοβισμό

Θύτης

Ξεκινά τη βία, παίρνει

ενεργό μέρος

Ακόλουθος

Δεν ξεκινά τη βία, παίρνει

Φανερός Υποστηρικτής

Υποστηρίζει την πράξη

ανοιχτά, δεν παίρνει ενεργό μέρος

Κρυφός Υποστηρικτής

Δεν υποστηρίζει ανοιχτά την

πράξη, διασκεδάζει με αυτήν

Θύμα

Δέχεται τη βία

Υποστηρικτής θύματος

Αποδοκιμάζει τη βία, και

Βοηθά ή προσπαθεί να

Βοηθήσει το θύμα

Πιθανός υποστηρικτής

Αποδοκιμάζει τη βία,

Πιστεύει ότι πρέπει

Να βοηθήσει, δεν το κάνει

Παρατηρητής

Αδιαφορεί για τη βία

και το θύμα

Τι κάνουν συνήθως:

- Παίρνουν το μέρος του θύτη,
- Νιώθουν και αυτοί δυνατοί. Τον θαυμάζουν / τον φοβούνται.
- Διασκεδάζουν, γελάνε και ενθαρρύνουν τη βία.
- Δεν πιστεύουν ότι με το να το πεις κάπου θα αλλάξει κάτι.
- Νομίζουν ότι το να το αναφέρεις το περιστατικό είναι ‘‘κάρφωμα’’.
- Νιώθουν τύψεις.

Τι είναι καλό να κάνουν:

- Απορρίπτουν τη βία και παρεμβαίνουν για να τη σταματήσουν αν είναι ασφαλές.
- Υποστηρίζουν το θύμα
- Αναφέρουν το περιστατικό στον εκπαιδευτικό και ενθαρρύνουν το θύμα να κάνει το ίδιο.

Οι θύτες είναι συνήθως δυναμικά άτομα που επιδιώκουν με την επιθετική τους

συμπεριφορά να ανέβουν στην κοινωνική ιεραρχία και να έχουν υψηλή θέση σε αυτήν. Για διάφορους λόγους (οικογενειακούς, κοινωνικούς) προτιμούν να το πετύχουν αυτό με αρνητικό τρόπο, προκαλώντας βλάβη, σωματική ή συναισθηματική στους άλλους, παρά με θετικό τρόπο όπως (επιδόσεις στα μαθήματα, στα αθλήματα)

Αυτά τα παιδιά συχνά είναι δημοφιλείς στην πλειοψηφία των συμμαθητών τους.

Ο εκφοβισμός αποτελεί μια μορφή αντικοινωνικής συμπεριφοράς που ακουμπά σε ομαδικές διαδικασίες και όχι απλά σε σχέσεις μεταξύ προσώπων.

Όσοι ανήκουν στους φανερούς υποστηρικτές του θύτη, στην παρέα του,

δημιουργούν μία αίσθηση κοινής ταυτότητας.

Αυτή η διαδικασία του «ανήκειν» σε μία ομάδα, περιλαμβάνει ενέργειες βλαπτικές για τους «έξω» από αυτήν και ιδίως σε αυτούς που θεωρούνται αδύναμοι να αντιδράσουν.

Ακόμα και αν ο θύτης λειτουργεί «σόλο», η συμπεριφορά του έχει σχεδόν πάντα μάρτυρες. Οι απλοί παρατηρητές του βίαιου περιστατικού, ενδυναμώνουν με την αδιαφορία τους το θύτη, καθώς η αδυναμία ή απροθυμία τους να κάνουν κάτι, ερμηνεύεται ως συγκατάθεση για τη συνέχιση της επιθετικότητας.

Αλλά και όσοι δεν ανήκουν στην παρέα του θύτη και δεν είναι απλώς παθητικοί, αλλά δείχνουν να διασκεδάζουν με ότι γίνεται.

Είναι καλό να τους παρασχεθούν συγκεκριμένες οδηγίες για το πώς να απορρίπτουν τη βία με τις κατάλληλες ενέργειες, να δείχνουν ενσυναίσθηση και να αναλάβουν την ηθική ευθύνη τους για αλληλεγγύη και αλληλοσεβασμό.

2. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

2.1 Συνέπειες του σχολικού εκφοβισμού

Στον εκφοβισμό μπορείς να διακρίνεις πολλές συνέπειες . Άλλες είναι σωματικές, άλλες πνευματικές, ακόμα μπορούμε να δούμε κοινωνικές συνέπειες, ψυχολογικές και ως προς την αυτοεικόνα του τόμου. Επίσης, για τους θύτες διακρίνουμε μακροπρόθεσμες συνέπειες.

Αρχικά οι ψυχολογικές συνέπειες για τα θύματα είναι, το ότι βρίσκονται συνεχώς σε ετοιμότητα και κατάσταση άμυνας. Έπειτα ο φόβος, η αγωνία, η νευρική και η ευερεθιστότητα κυριαρχούν στην ψυχή τους με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χαλαρώσουν ούτε καν στις κοινωνικές τους επαφές. Μία ακόμα πιο σημαντική επίπτωση είναι ότι τα θύματα εκτονώνουν την έντασή τους στο σπίτι και σιγά σιγά εμφανίζουν σημάδια μελαγχολίας , κατάθλιψης και στη χειρότερη περίπτωση αποκτούν τάσεις αυτοκτονίας.

Δεύτερον οι σωματικές συνέπειες για τα θύματα είναι πρώτα απ' όλα, οι εμφανείς γρατζουνιές, μώλωπες και άλλα πολλά σημάδια. Έπειτα οι πονοκέφαλοι, οι στομαχόπονοι, οι εφιάλτες, η απώλεια όρεξης ή ακόμα και η βουλιμία και το άγχος. Τέλος, τα θύματα αποκτούν πιο αδύναμο ανοσοποιητικό και κακό έλεγχο της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων.

Τρίτον οι πνευματικές συνέπειες είναι εξίσου σημαντικές, διότι τα θύματα έχουν δυσκολίες με τη μνήμη και τη μάθησή τους, δεν είναι επικοινωνιακοί φοβούμενοι το χλευασμό, έχουν συχνές απουσίες και μειωμένη σχολική επίδοση.

Τέταρτον οι κοινωνικές συνέπειες είναι, το ότι προσκολλώνται σε δημοφιλή παιδιά αποσκοπώντας στην υποτιθέμενη προστασία τους και δυσκολεύονται να δημιουργήσουν πραγματικούς φίλους έστω και αν η βία εναντίον τους σταματήσει.

Πέμπτον οι συνέπειες ως προς την αυτοεικόνα τους είναι οι εξής: μειώνεται η αυτοεκτίμησή τους, δεν αποδέχονται τον εαυτό τους, γίνονται ευάλωτοι σε κάθε είδους κριτική και τέλος επικρίνουν τον εαυτό τους και τους γύρω τους.

Κλείνοντας έχουμε τις συνέπειες για τους θύτες, οι οποίοι αδυνατούν να αποδεχθούν τον εαυτό τους, δυσκολεύονται στην διαχείριση του θυμού, και τέλος αυξάνουν τον κίνδυνο νεανικής εγκληματικότητας, χρήσης ουσιών και τις πιθανότητες βίαιης συμπεριφοράς απέναντι στα παιδιά και τη σύντροφό τους μέσα στην οικογένεια.

2.2 ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

2.2α. Σχέδιο Πρόληψης Σχολικού Εκφοβισμού

Για την ορθή αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του σχολικού εκφοβισμού, το Υπουργείο Παιδείας συγκρότησε το Παρατηρητήριο για την Πρόληψη της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού. Οι δράσεις του Παρατηρητηρίου γίνονται σε συνεργασία με τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου δημιουργείται δίκτυο συνεργαζομένων φορέων για την υποστήριξη δράσεων πρόληψης στις σχολικές μονάδες , επιδιώκοντας ιδιαίτερα τη συμμετοχή θεσμικών, κοινωνικών, τοπικών φορέων και οργανισμών που εξειδικεύονται σε θέματα πρόληψης της βίας, της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης των νέων, των δικαιωμάτων του παιδιού, της διαμεσολάβησης κοινωνικών φορέων και κοινωνικής ένταξης.

Οι Διευθυντές – Προϊστάμενοι των σχολικών μονάδων, οι Σύλλογοι Διδασκόντων και οι εκπαιδευτικοί που έχουν οριστεί, συνεργάζονται με στόχο τον σχεδιασμό και την υλοποίηση ενδοσχολικών δράσεων ώστε να επιτευχθεί η ορθή διαπαιδαγώγηση των μαθητών πάνω στους τρόπους με τους οποίους μπορούν οι ίδιοι να προστατευτούν και να συμμετάσχουν στην αναζήτηση ειρηνικής επίλυσης διαφορών στο χώρο του σχολείου .Όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση και αντιμετώπιση περιστατικών βίας, σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας, από την αρχή της σχολικής χρονιάς είναι αναγκαίο να διαμορφώνεται ένα ορισμένο πλαίσιο διαχείρισης και αντιμετώπισης περιστατικών που άπτονται της σχολικής βίας και του σχολικού εκφοβισμού. Τέλος, στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να επιδιώκεται, να ενθαρρύνεται και να διευκολύνεται η συνεργασία των σχολικών μονάδων με του υπεύθυνους Αγωγής Υγείας, Σχολικών Δραστηριοτήτων και διάφορα ιδρύματα της χώρας όπως ο Συνήγορος του Παιδιού και το Χαμόγελο του Παιδιού.

2.2β. Τρόποι πρόληψης του σχολικού εκφοβισμού

Στα πλαίσια της πρόληψης κατά του σχολικού εκφοβισμού έχουν εφαρμοστεί κάποιες αποτελεσματικές πρακτικές, σε επίπεδο σχολείου και τάξης, για μια στρατηγική ενάντια στη βία.

Αρχικά, θα ασχοληθούμε με τους τρόπους πρόληψης στο σχολείο. Πρώτον και κύριων, θα πρέπει να συνταχθεί μια σχολική επιτροπή ενάντια στον εκφοβισμό και την ενδοσχολική βία. Αυτή θα βοηθήσει τα παιδιά που εκφοβίζονται να νιώσουν μια ασφάλεια και μια στήριξη. Επίσης, οι θύτες δεν θα είναι και τόσο «ελεύθεροι» ώστε να κάνουν ότι θέλουν. Επιπλέον, θα πρέπει να αυξηθεί η επίβλεψη στο σχολικό χώρο με σκοπό την ψυχική ανακούφιση και ασφάλεια των θυτών. Ένας ακόμη τρόπος πρόληψης του φαινομένου είναι η ευαισθητοποίηση και η συνεργασία με τους γονείς, προκειμένου να σταματήσει αυτός ο φαύλος κύκλος της αναπαραγωγής και της ενθάρρυνσης της ενδοσχολικής βίας.

Στην τάξη θα πρέπει να γίνεται ξεκάθαρη συζήτηση για τον ορισμό αλλά και για τις μορφές εκφοβισμού και σχολικής βίας. Κανονικά, ο καθηγητής πρέπει να αναλύει το φαινόμενο αυτό δηλαδή να κάνει τα παιδιά να καταλάβουν πως δεν είναι αποδεκτό από το σχολείο για κάποιους συγκεκριμένους και εννόητους λόγους. Επιπροσθέτως, εάν στην τάξη γίνει συζήτηση για τις επιπτώσεις της σχολικής βίας αλλά και τους τρόπους αποφυγής της, οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν κάποια στιγμή πως το είδος αυτής της βίας δεν θα έπρεπε να υπάρχει, εφόσον τα αποτελέσματά της μπορεί να αποδειχθούν μοιραία. Οι μαθητές που νιώθουν ότι απειλούνται μπορούν να αναφέρουν τα γεγονότα στους αρμόδιους καθηγητές τους έτσι ώστε να λυθεί αυτή η σύγκρουση δίχως κανένα είδος επιθετικότητας. Με την συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες, ένα μεγάλο μέρος της επιθετικότητάς τους μπορεί να διοχετευτεί.

2.2γ. Αντιμετώπιση σχολικού εκφοβισμού

Κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει ρόλο και ευθύνη για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού. Ο βαθμός εμπλοκής κάθε μέλους, σχετίζεται με την ιδιότητά του δηλαδή άλλος ο ρόλος και η ευθύνη του διευθυντή και άλλος των συμμαθητών του παιδιού που εκφοβίζεται. Θα πρέπει όλοι να συνεργαστούν σε ένα πλαίσιο παράλληλων δράσεων αφού η αιτιολογία του εκφοβισμού είναι πολυπαραγοντική και η αντιμετώπιση θα πρέπει να είναι πολυεπίπεδη.

Άμεση κινητοποίηση για το φαινόμενο αυτό οφείλει να έχει ο διευθυντής εφόσον εκείνος είναι που ελέγχει όλα τα σοβαρά θέματα του σχολείου του, άρα εκείνος επιβάλλεται να καταγράψει το περιστατικό δίνοντας τις σχετικές πληροφορίες για το γεγονός. Επίσης, ο διευθυντής πρέπει να διατηρεί αρχείο καταγραφής του περιστατικού έτσι ώστε σε περίπτωση επιβάρυνσης λανθασμένου ατόμου, να υπάρξουν αποδείξεις για την σωστή διαχείριση του θέματος. Οι γονείς πρέπει να ειδοποιούνται άμεσα και σε συνεργασία με τον διευθυντή και τους υπόλοιπους ενδιαφερόμενους να συντελούν στην επίλυσή του.

Σημαντικό ρόλο κατέχουν, επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί εφόσον είναι εκείνοι που έρχονται αντιμέτωποι για πρώτη φορά με το παιδί που εκφοβίζεται. Η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι καθησυχαστική έτσι ώστε το παιδί να μιλήσει για το πρόβλημά του και να βεβαιωθεί πως θα βοηθηθεί. Επιπροσθέτως, είναι εκείνοι που οφείλουν να εξακριβώσουν αν υπάρχει ομάδα παιδιών που εκφοβίζει ή ακόμα να ανακαλύψουν αν υπήρχαν παρατηρητές στο περιστατικό. Τέλος, οφείλει να υποστηρίξει το παιδί που εκφοβίζεται σε συνεργασία με τον διευθυντή.

Όσον αφορά τους συμμαθητές, πρέπει να ξεκαθαρίσουν αν ήταν παρόντες στο περιστατικό ή αν έχουν κάποια στοιχεία για το ποιος μπορεί να συμμετείχε. Στη συνέχεια, κάποιος χρειάζεται να τους ενημερώσει σχετικά με τη συμπεριφορά που πρέπει να έχουν όταν έρχονται αντιμέτωποι με το φαινόμενο αυτό και τι θα μπορούν να κάνουν έτσι ώστε να νιώθουν και οι ίδιοι αλλά και οι συμμαθητές τους ασφαλείς στο περιβάλλον του σχολείου.

Οι γονείς είναι όμως η κύρια πηγή του προβλήματος καθώς είναι οι μόνοι που «φταίνε» όταν το παιδί τους εκφοβίζει ή εκφοβίζεται διότι και στις δύο περιπτώσεις οι γονείς είναι εκείνοι που χειρίζονται λάθος το παιδί με επακόλουθο αυτό να συμβάλλει στην ψυχολογία του και να θέλει να ξεσπάσει σε άλλα άτομα στα οποία μπορεί να επιβληθεί (θύτης). Όμως στην περίπτωση του θύματος το παιδί έχει συντετριμμένη αυτοπεποίθηση γι' αυτό εξάλλου δίνει το δικαίωμα σε άλλους να το εκφοβίζουν. Συμπεραίνουμε λοιπόν πως οι γονείς πρέπει να μιλάνε με τα παιδιά τους και να τα παρακολουθούν στις κινήσεις τους κι αν παρατηρηθεί κάποια διαφορά στο χαρακτήρα τους εξαιτίας κάποιου τέτοιου περιστατικού, το παιδί θα πρέπει να συμβουλευτεί έναν ειδικό γιατρό (ψυχολόγος) έτσι ώστε να μην υπάρξει καμία ψυχολογική διαταραχή.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν κάποιες άμεσες δράσεις σε επίπεδο αντιμετώπισης στις οποίες μπορεί να προβεί το σχολείο αφού από μόνες τους δε μπορούν να δώσουν λύση στο πρόβλημα του εκφοβισμού και της βίας στο σχολείο. Τέλος, χρειάζεται ένα ολόκληρο πρόγραμμα παρέμβασης, στο οποίο να συμμετέχει το σύνολο της σχολικής κοινότητας αλλά και ευρύτεροι κοινωνικοί φορείς, προκειμένου να υπάρξει αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.

2.2δ. Οδηγίες αντιμετώπισης του εκφοβισμού από τους γονείς

Οι γονείς σε κάποιες παρεμβάσεις συμπεριλαμβάνονται από τους ερευνητές, στην εκμάθηση δεξιοτήτων επικοινωνίας με τα παιδιά τους. Εδώ, θα δοθούν κάποιες συνοπτικές οδηγίες για την αναγνώριση των θυμάτων και τα βασικά βήματα αντιμετώπισης.

Σημάδια αναγνώρισης θυμάτων

- Ανεξήγητες μελανιές και σημάδια από χτυπήματα
- Δεν έχει στενούς φίλους από το σχολείο
- Δε θέλει να πάει σχολείο
- Παρουσιάζει επιθετική συμπεριφορά στο σπίτι
- Επιστρέφει σπίτι από το σχολείο με ρούχα σκισμένα που να έχουν καταστραφεί
- «Χάνει» τα χρήματα του η άλλα αντικείμενα στο σχολείο

Στους γονείς, θυτών η θυμάτων, προτείνεται να:

- Παίρνουν στα σοβαρά αναφορές του παιδιού τους ή /και του σχολείου για θέματα βίας
- Αποφεύγουν να ρίξουν την ευθύνη για τον εκφοβισμό στα θύματα
- Αποφεύγουν να ενθαρρύνουν την αντίδραση στη βία με βία («χτύπα αν σε χτυπήσουν» ή «κοροϊδεψε αν σε κοροϊδέψουν»)
- Κρατάνε γραπτό αρχείο των αναφορών των παιδιών, να ενημερώνουν άμεσα το σχολείο και να ζητούν να εφαρμοστεί η πολιτική του σχολείου στο θέμα

- Αποφεύγουν να έρθουν σε επαφή με τους γονείς των θυτών ή/και τους ίδιους τους θύτες
- Δείχνουν υπομονή καθώς ούτε η συμπεριφορά των θυτών, ούτε η παθητική συμπεριφορά των θυμάτων αλλάζουν εύκολα.
- Ενθαρρύνουν το παιδί τους να ανακαλύψει τα ιδιαίτερα του ταλέντα και ικανότητες του, ενισχύοντας έτσι την αυτοεκτίμηση του
- Ενθαρρύνουν το παιδί-θύμα να βρει νέους φίλους
- Διδάσκουν το παιδί-θύτη με το παράδειγμα τους
- Ελέγχουν το θυμό τους να μην επιβάλλουν σωματικές τιμωρίες
- Δείχνουν ότι νοιάζονται για τα προβλήματά των παιδιών και να προσπαθούν να βρουν λύσεις μαζί
- Αναζητούν τη βοήθεια ειδικών, αν το πρόβλημα επιμένει ή χειροτερεύει

2.2 ε. Προγράμματα παρέμβασης

Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που μαστίζουν την εποχή μας. Πολλοί θεωρούν ότι ο σχολικός εκφοβισμός είναι άλυτο πρόβλημα που δεν επιδέχεται αντιμετώπισης. Στην πραγματικότητα όμως, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν δημιουργηθεί πάνω από 300 προγράμματα πρόληψης της βίας στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος.

Σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η μείωση ή και εξάλειψη της βίας , εστιάζοντας κυρίως στο άτομο μεμονωμένα(θύτης, θύμα), στο σχολείο και στο ευρύτερο επίπεδο της κοινότητας.

Τα προγράμματα βασίζονται στην αναγνώριση και στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την επίλυση συγκρούσεων, στην παροχή δυνατοτήτων άμεσης και θετικής συνεισφοράς στη σχολική κοινότητα και στις θεμελιώδεις αρχές των δικαιωμάτων και των καθηκόντων του πολίτη.

Εισηγητής των προγραμμάτων κατά του σχολικού εκφοβισμού ήταν ο Dan Olweus το 1983 στην Νορβηγία και απευθυνόταν σε 2500 μαθητές 42 διαφορετικών σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μετά από δύομιση χρόνια, τα περιστατικά εκφοβισμού και θυματοποίησης και η γενικότερη αντικοινωνική συμπεριφορά

μειώθηκαν κατά 50%, βελτιώνοντας όχι μόνο την συμπεριφορά των μαθητών αλλά και το κλίμα της τάξης.

Συνοψίζοντας, οι γενικές προϋποθέσεις του προγράμματος του Olweus ήταν η επίγνωση και η εμπλοκή των μαθητών στο πρόγραμμα με σκοπό την ορθή και εις βάθος κατανόηση του σχολικού εκφοβισμού.

Ενδεικτικά, στο επίπεδο του σχολείου, εισάγεται η έρευνα με ερωτηματολόγιο αλλά και η δημιουργία σχολικών ημερίδων με θέμα τον σχολικό εκφοβισμό με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών. Επιπλέον, ανοιχτή γραμμή επικοινωνίας τίθεται σε λειτουργία και συγκαλούνται συναντήσεις εκπαιδευτικών και γονέων.

Όσον αφορά το επίπεδο της τάξης, εκτός από την συγκρότηση κανονισμών κατά του εκφοβισμού, πραγματοποιούνται τακτικές συνελεύσεις και διάφορα παιχνίδια ρόλων ώστε να ενθαρρυνθεί η συνεργατική μάθηση και οι κοινές θετικές δραστηριότητες μέσα στην τάξη.

Σε ατομικό επίπεδο, γίνονται σοβαρές συζητήσεις με τους θύτες και τα θύματα αλλά και με τους γονείς των εμπλεκόμενων μαθητών. Οι ουδέτεροι μαθητές έχουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο καθώς συνδρομή τους στο πρόβλημα είναι ουσιαστική. Τέλος, δημιουργούνται ομάδες βοήθειας και υποστήριξης για τους γονείς και των θυτών αλλά και των θυμάτων.

2.2στ. Σχολική Διαμεσολάβηση

Είναι μια διαδικασία μέσα από την οποία οι συγκρούσεις, καβγάδες, εντάσεις και οχλήσεις μεταξύ μαθητών επιδιώκεται να επιλύονται με ειρηνικό τρόπο με την συνδρομή επιμορφωμένων εκπαιδευτικών και μαθητών – μεσολαβητών που βοηθούν ώστε οι εμπλεκόμενοι να ακούσουν με προσοχή και να κατανοήσουν ο ένας τον άλλον. Στόχος είναι να καταλήξουν σε μια συμφωνία για να μην επαναληφθεί επιθετική ή προσβλητική συμπεριφορά στο μέλλον.

Η πρακτική της διαμεσολάβησης

Υπεύθυνοι είναι οι εκπαιδευτικοί του σχολείου. Όσον αφορά την τιμωρία των υπαιτίων, ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της συμπεριφοράς δίνεται η δυνατότητα αναστολής της επιβολής τιμωρίας. Με αυτό τον τρόπο περιορίζονται οι ποινές και αυξάνονται οι πιθανότητες συμμόρφωσης των μαθητών με την θέληση

τους. Γίνεται συνήθως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στα λύκεια και στα γυμνάσια έχει ήδη εφαρμοστεί καθώς βασίζεται κυρίως σε παιδιά των μεγάλων τάξεων. Είναι σκόπιμο η απόφαση για τη λειτουργία της σχολικής διαμεσολάβησης σε ένα σχολείο να έχει τη σύμφωνη γνώμη του συλλόγου διδασκόντων και της σχολικής κοινότητας.

Εκπαίδευση : Τελική επιλογή μαθητών – μεσολαβητών

Γίνεται ανάμεσα στους μαθητές που ολοκλήρωσαν την εκπαίδευση και χαίρουν εμπιστοσύνης των συμμαθητών τους. Υπογράφουν συμφωνητικό για την τήρηση των κανόνων (αντικειμενικότητας, εχεμύθειας κ.λπ.) και γίνεται νέα ενημέρωση των γονέων / κηδεμόνων τους. Τα ονόματα των μεσολαβητών γίνονται γνωστά σε όλο το σχολείο. Μπορεί στην ομάδα να συμμετέχουν δοκιμαστικά και ορισμένα (νεότερα σε ηλικία) μέλη.

Τόπος, χρόνος και τρόπος διαμεσολάβησης

Συνήθως γίνεται σε χρόνο διαλείμματος, και, αν απαιτείται, επεκτείνεται πέραν αυτού ή συνεχίζεται σε άλλο διάλειμμα. Επιλέγεται ένας ουδέτερος χώρος, χωρίς παρουσία τρίτων. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρίσταται και ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός. Τα δύο μέρη αναφέρουν με τη σειρά τους την οπτική τους στην υπόθεση σύγκρουσης, παρεξήγησης ή παρενόχλησης. Οι μεσολαβητές κάνουν ερωτήσεις και ανταλλάσονται απόψεις. Μπορεί να χρειαστούν περισσότερες από μία συναντήσεις. Αν υπάρξει συμφωνία για την εξομάλυνση της κατάστασης μεταξύ των δύο πλευρών, τότε καταγράφεται σε φόρμα συμφωνητικού, όπου οι εμπλεκόμενοι εξηγούν τα αίτια της σύγκρουσής τους ή της επιθετικής / ενοχλητικής συμπεριφοράς και δεσμεύονται να μην επαναληφθεί. Το συμφωνητικό υπογράφεται και από τα δύο μέρη και τους μεσολαβητές, επιδεικνύεται στον υπεύθυνο εκπαιδευτικό και φυλάσσεται σε αρχείο.

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της σχολικής διαμεσολάβησης...

Είναι απαραίτητο να είναι καλό το κλίμα, η λειτουργία της δημοκρατίας στο σχολείο και γενικότερα η έμπρακτη δέσμευση της σχολικής κοινότητας για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων και των προβλημάτων, μέσα από τη συνεργασία και την αλληλοκατανόηση.

3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ(CYBERBULLYING)

3.1 Ορισμός

Ο όρος διαδικτυακός εκφοβισμός έχει προκύψει την τελευταία δεκαετία και προέρχεται από τον Καναδό εκπαιδευτικό Bill Belsey . Πρόκειται για τον εκφοβισμό που ασκείται μέσω ηλεκτρονικών συσκευών. Διαδικτυακός εκφοβισμός ορίζεται μια επιθετική, σκόπιμη και επαναλαμβανόμενη πράξη η οποία πραγματοποιείται από ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων ,μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών μορφών επικοινωνίας εναντίον ενός ατόμου που δεν μπορεί εύκολα να υπερασπιστεί τον εαυτό του .

Πιο συγκεκριμένα, ηλεκτρονικός εκφοβισμός είναι όταν ένα παιδί ή ένας έφηβος δέχεται απειλές, παρενοχλείται, ταπεινώνεται ή γίνεται στόχος, με επαναλαμβανόμενο τρόπο μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών, του Διαδικτύου ή κινητών τηλεφώνων.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να είναι είτε άμεσος είτε έμμεσος. Θεωρείται ότι είναι η μορφή του εκφοβισμού που αυξάνεται με τους πιο γρήγορους ρυθμούς .Επίσης θεωρείται η πιο επιβλαβής μορφή εκφοβισμού καθώς γνωστοποιεί τον εκφοβισμό οπουδήποτε και πολύ πιο γρήγορα.

3.2 Μορφές ηλεκτρονικού εκφοβισμού

- Οι μορφές που μπορεί να πάρει ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός είναι ποικίλες Ενδεικτικά μπορεί να περιλαμβάνουν .
- Αποστολή κειμένων ,e-mail,ή άμεσων μηνυμάτων με βλαβερό και απειλητικό περιεχόμενο, ή αποστολή “αστείων” που γελοιοποιούν κάποιο παιδί. Τα μηνύματα αυτά μπορεί να σταλούν απευθείας σε ένα παιδί ή να σταλούν σε μια ομάδα ατόμων ,προκειμένου να ενθαρρύνουν μέρος στον εκφοβισμό.
- Δημοσίευση ή αποστολή προσωπικών πληροφοριών ή ευαίσθητων πληροφοριών (όπως, για παράδειγμα ,σεξουαλικές προτιμήσεις ή κάποιο προσωπικό πρόβλημα)σε πολλαπλούς παραλήπτες και δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων για όλους σε ιστολόγια (blogs),σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης (π.χ Facebook),ή σε άλλες ιστοσελίδες
- Δημιουργία ψεύτικου διαδικτυακού προφίλ σε κάποια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης με στόχο τη γελοιοποίηση κάποιου παιδιού ,ή δημιουργία «σελίδας» ή «γκρουπ» π.χ στο Facebook ,το οποίο στοχεύει στην κοροϊδία ή

στον εξευτελισμό ενός ανηλίκου .

- Αποστολή κακοποιητικών και εξευτελιστικών μηνυμάτων ,βίντεο μέσω κινητών τηλεφώνων ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ,ή αποστολή απειλών για τη σωματική ακεραιότητα.
- Αποστολή ιών ή άλλων πειρατικών προγραμμάτων με σκοπό να βλάψουν τον υπολογιστή κάποιου παιδιού ή να το κατασκοπεύσουν
- Αποστολή ιών η άλλων πειρατικών προγραμμάτων
- Δημιουργία κάποιου είδους «ψηφοφορίας»για το ποιος είναι το πιο άσχημο η το πιο χοντρό παιδί του σχολείου.
- Απειλή συμπαικτών στα διαδικτυακά παιχνίδια.
- Κλοπή ταυτότητας ή παραβίαση προσωπικού λογαριασμού και χρήση του ονόματος ξένου χρήστη.
- Επαναλαμβανόμενες νεκρές κλήσεις.
- Δημιουργία ιστοσελίδων που στοχοποιούν συγκεκριμένα άτομα.
- Δημοσίευση πραγματικών ή ψεύτικων φωτογραφιών

3.3 Μέσα Διαδικτυακού εκφοβισμού

Τα μέσα με τα οποία κάποιος μπορεί να ασκήσει διαδικτυακό εκφοβισμό είναι πολλά. Μερικά από αυτά είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail) , τα δωμάτια συζητήσεων (chatrooms) , οι προσωπικές ιστοσελίδες, προγράμματα ανταλλαγής άμεσων μηνυμάτων και σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, (Facebook, Myspace, Twitter κ.ά.) . Τα συγκεκριμένα μέσα τα χρησιμοποιούν οι θύτες γιατί τους δίνουν τη δυνατότητα να αποκρύψουν την πραγματική του ταυτότητα χρησιμοποιώντας κάποιο ψεύτικο όνομα καθώς όμως και γιατί δεν ελέγχονται επαρκώς από ενηλίκους.

Αναλυτικότερα οι έφηβοι συνήθως χρησιμοποιούν:

- Προσωπικές ιστοσελίδες ή ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το Facebook και το Myspace. Σε αυτές τις σελίδες τα άτομα δημιουργούν προφίλ προκειμένου να επικοινωνήσουν με άλλα άτομα που διαθέτουν προφίλ στην ίδια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης.
- Προσωπικά logs ή blogs. Πρόκειται για δικτυακούς τόπους σε απευθείας σύνδεση (online) όπου οι άνθρωποι δημοσιεύουν πληροφορίες (συνήθως προσωπικές) και επικοινωνούν με άλλους.

- Διαδικτυακά δωμάτια συζητήσεων (chatrooms). Πρόκειται για εικονικούς χώρους όπου άτομα με κοινά ενδιαφέροντα συγκεντρώνονται και συζητούν απευθείας (online) είτε μέσω εικόνας είτε μέσω κειμένου. Επίσης παρέχεται η δυνατότητα ιδιωτικής συνομιλίας. Κατά ανάλογο τρόπο λειτουργούν και τα άμεσα μηνύματα (instant messaging).
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail). Πρόκειται για ασύγχρονη επικοινωνία κειμένου, εικόνας ή ήχου. Για να καταστεί δυνατή η επικοινωνία μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου απαιτείται τα άτομα που επικοινωνούν να διαθέτουν λογαριασμό e-mail και ο αποστολέας να γνωρίζει την ηλεκτρονική διεύθυνση του παραλήπτη.
- Ομάδες συζητήσεων (newsgroups). Πρόκειται για την ασύγχρονη επικοινωνία μιας ομάδας της οποίας τα μέλη συζητούν για ένα θέμα δημοσιεύοντας σχόλια στα οποία κάποιος άλλος μπορεί να απαντήσει ή να σχολιάσει. Οι ομάδες συζητήσεων διαφέρουν από τα ηλεκτρονικά δωμάτια συζητήσεων και τα άμεσα μηνύματα επειδή τα μέλη τους ασχολούνται με ένα θέμα και δεν συνηθίζεται τα μέλη τους να συζητούν ιδιωτικά.
- Ψηφιακά μηνύματα κειμένου/ εικόνας. Πρόκειται για μηνύματα ή εικόνες που αποστέλλονται είτε μέσω κινητών τηλεφώνων είτε μέσω φορητών υπολογιστών.

3.4 Διαφορές μεταξύ παραδοσιακού εκφοβισμού και διαδικτυακού εκφοβισμού.

Ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός ως μορφή του παραδοσιακού εκφοβισμού συχνά χαρακτηρίζεται από συμπεριφορές όμοιες με εκείνες του παραδοσιακού εκφοβισμού και ιδιαίτερα με την έμμεση μορφή του (διάδοση φημών, αποκλεισμός, απειλές, παρενόχληση).

Ωστόσο υπάρχουν ορισμένα χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τις δύο μορφές. Όπως ήδη αναφέρθηκε τα βασικά χαρακτηριστικά του παραδοσιακού εκφοβισμού είναι ότι η συμπεριφορά είναι επιθετική και επαναλαμβανόμενη και ο θύτης είναι σωματικά δυνατότερος από το θύμα. Αντίθετα, στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό δεν είναι απαραίτητο η σωματική δύναμη του θύτη να είναι μεγαλύτερη από τη σωματική δύναμη του θύματος. Το δεύτερο σημείο στο οποίο διαφέρει ο ηλεκτρονικός

εκφοβισμός από τον παραδοσιακό είναι η προσβασιμότητα που έχει ο θύτης στο θύμα. Στον παραδοσιακό εκφοβισμό ο θύτης συνήθως εκφοβίζει το θύμα του στα μέρη που συναντώνται όπως είναι το σχολείο. Έτσι το χρονικό διάστημα που ο θύτης έχει πρόσβαση στο θύμα είναι περιορισμένο και συγκεκριμένο. Οι μαθητές θύματα του παραδοσιακού εκφοβισμού γνωρίζουν ότι όταν επιστρέφουν σπίτι τους βρίσκονται σε ένα ασφαλές μέρος όπου δεν κινδυνεύουν από τον θύτη. Αντίθετα, τα θύματα του ηλεκτρονικού εκφοβισμού επιστρέφοντας σπίτι τους δεν νιώθουν ασφάλεια καθώς ο θύτης έχει πρόσβαση στο θύμα καθημερινά και κατά την διάρκεια όλης της ημέρας. Επιπλέον, στον παραδοσιακό εκφοβισμό ο θύτης γνωρίζει ότι είναι εύκολο να αποκαλυφθεί και να τιμωρηθεί κάτι που δύσκολα μπορεί να συμβεί στον διαδικτυακό εκφοβισμό.

Στον παραδοσιακό εκφοβισμό ο θύτης βλέπει άμεσα κάποιες από τις συνέπειες που προκαλεί στο θύμα ο εκφοβισμός που ο ίδιος ασκεί. Από την άλλη στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό ο θύτης επειδή δεν έρχεται σε κατά πρόσωπο επαφή με το θύμα δεν μπορεί να συνειδητοποιήσει τις συνέπειες των πράξεων του.

Μία άλλη διαφορά είναι ότι στον παραδοσιακό εκφοβισμό ο εκφοβισμός που βιώνει το θύμα γνωστοποιείται στο σχολείο και στην ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκουν ο θύτης και το θύμα. Αντίθετα, στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό, λόγω της γρήγορης μετάδοσης εικόνων και κειμένων μέσω των τεχνολογικών συσκευών, ο εκφοβισμός που βιώνει το θύμα μπορεί να γνωστοποιηθεί οπουδήποτε και πολύ γρήγορα.

Τελικά μεταξύ των δύο αυτών ειδών εκφοβισμού, παραδοσιακού και ηλεκτρονικού υπάρχουν διαφορές αναφορικά με τους θύτες, τα θύματα και τους παρατηρητές. Όσον αναφορά τους παρατηρητές των δύο αυτών ειδών εκφοβισμού, είναι πιθανότερο για τους πρώτους να συμμετάσχουν και οι ίδιοι στον εκφοβισμό με το ρόλο του θύτη. Αυτό συμβαίνει γιατί στον διαδικτυακό εκφοβισμό δεν απαιτείται η σωματική δύναμη και το θάρρος που μπορεί να χρειάζονται στον παραδοσιακό εκφοβισμό.

Τέλος, ο παραδοσιακός εκφοβισμός μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτός και να αντιμετωπιστεί κάτι που δεν ισχύει και για τον διαδικτυακό. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί δύσκολα αντιλαμβάνονται τον διαδικτυακό εκφοβισμό λόγω έλλειψης τεχνολογικών γνώσεων.

3.5 Το προφίλ του θύτη, του θύματος και του παρατηρητή στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό

Η προσωπικότητα του θύτη:

1. Διακρίνεται από επιθετικότητα. Έχει την ανάγκη εξουσίας.
2. Συχνά εμφανίζει παραβατική συμπεριφορά.(χρήση ουσιών)
3. Όσο αναφορά την επίδοση του στα μαθήματα δεν είναι και πολύ καλή.
4. Διασκεδάζει με την επιβολή δύναμης
5. Συνήθως είναι σωματικά πιο αδύναμος από τα θύματα. Πιθανόν να έχει πέσει ο ίδιος θύμα παραδοσιακού εκφοβισμού.
6. Συνήθως έχει χαμηλή αυτοεκτίμηση.
8. Με την κακομεταχείριση των άλλων αισθάνεται ευχαρίστηση και ικανοποίηση.
9. Είναι ανώνυμος και χρησιμοποιεί ψευδώνυμο καθώς αρκετές φορές είναι των γνωστός των θυμάτων.

Η Προσωπικότητα του θύματος:

- 1.Αγχώδη και ανασφαλής από το μέσο όρο των μαθητών.
- 2.Είναι επιφυλακτικά συνήθως, ευαίσθητα και ήσυχα.
3. Άτομα που χειραγωγούνται εύκολα με μειωμένες ικανότητες επίλυσης προβλημάτων
- 4.Τα θύματα παρουσιάζουν επίσης χαμηλή αυτοεκτίμηση κα έχουν αρνητική άποψη για τον εαυτό τους και την κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Συχνά θεωρούν τον εαυτό τους αποτυχημένο και αισθάνονται ανόητοι και άχαροι, ενώ είναι ντροπαλοί.
- 5.Τα παιδιά αυτά έχουν συχνά αρνητική στάση προς τη βία και τη χρήση βίαιων μέσων.

Οι παρατηρητές

Ο ρόλος του παρατηρητή έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στον διαδικτυακό εκφοβισμό γιατί με τη στάση του μπορεί να συμβάλλει είτε θετικά είτε αρνητικά. Συνήθως ο παρατηρητής είναι συνομήλικος του θύτη και του θύματος και για αυτό ακριβώς ο ρόλος του είναι πολύ σημαντικός γιατί ως συνομήλικος μπορεί να επηρεάσει και τους άλλους παρατηρητές.

Οι παρατηρητές διακρίνονται σε **επιβλαβείς** ή παρατηρητές που αποτελούν μέρος του προβλήματος και σε **χρήσιμους** ή παρατηρητές που αποτελούν μέρος της λύσης του προβλήματος. Οι χρήσιμοι παρατηρητές είναι αυτοί που μεσολαβούν ώστε να σταματήσει ο εκφοβισμός ενώ οι επιβλαβείς παρατηρητές είναι αυτοί που μένουν αμέτοχοι ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό τον εκφοβισμό. Οι λόγοι για τους οποίους οι παρατηρητές μπορεί να παραμένουν σιωπηλοί και να μην βοηθήσουν τα θύματα του εκφοβισμού είναι επειδή αισθάνονται αδύναμοι, έχουν χαμηλή αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμηση.). Ωστόσο η πιθανότητα ενός παρατηρητή να βοηθήσει το θύμα μειώνεται όταν αυξάνεται ο αριθμός των παρατηρητών κάτι που είναι γνωστό και ως «η επίδραση του παρατηρητή-the bystander effect» . Αυτό συμβαίνει για τρεις κυρίως λόγους:

- α. ο παρατηρητής φοβάται την αρνητική κριτική των άλλων παρατηρητών σε περίπτωση που βοηθήσει το θύμα.
- β. ο παρατηρητής επηρεάζεται από την συμπεριφορά των άλλων παρατηρητών και βλέποντας ότι πολλοί παρατηρούν αλλά κανείς δεν παρεμβαίνει.
- γ. κάθε παρατηρητής πιστεύει ότι κάποιος από τους υπόλοιπους παρατηρητές θα βοηθήσει το θύμα, με αποτέλεσμα να μειώνεται η ατομική δράση και ευθύνη.

3.6 Συνέπειες διαδικτυακού εκφοβισμού

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός είναι μια κοινωνική συμπεριφορά άσεμνη και επιβλαβής για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται σε αυτή (όπως είναι ο θύτης το θύμα και οι παρατηρητές) και οι συνέπειες αυτού του εκφοβισμού είναι η συναισθηματική βλάβη του ατόμου και σε ακραίες περιπτώσεις και σωματική βλάβη.

Η ψυχολογική βλάβη που δέχονται τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού είναι το ίδιο έντονη ακόμη και αν ο εκφοβισμός γινόταν κατά πρόσωπο. Πολλές φορές τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού νιώθουν ανάκατα να λύσουν το πρόβλημά τους.

Πολλές φορές τα θύματα παρουσιάζουν κατάθλιψη, άγχος, πτώση στις μαθησιακές τους επιδόσεις, προβλήματα συγκέντρωσης. Αρκετές φορές αποφεύγουν να πάνε σχολείο και σε αρκετές περιπτώσεις επίσης έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Άλλα συμπτώματα που μπορεί να εμφανίσουν είναι ο θυμός, η ένταση, η χαμηλή αυτοεκτίμηση, οι αυτοκτονικές σκέψεις και η αντικοινωνική συμπεριφορά. Συχνά έχουν παρατηρηθεί οικογενειακά προβλήματα λόγω του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Οι αντιδράσεις των θυμάτων παρουσιάζουν κάποιες διαφορές αναφορικά με το φύλο τους. Ποιο συγκεκριμένα τα κορίτσια απογοητεύονται ενώ τα αγόρια φοβούνται αλλά σκέπτονται και το πώς θα εκδικηθούν. Σε κάποιες ορισμένες περιπτώσεις ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε σοβαρές δυσλειτουργίες όπως είναι η χρήση ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ, η βία και σε ακραίες περιπτώσεις στην αυτοκτονία. Οι μαθητές που είναι θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού έχουν διπλάσιες πιθανότητες να διαπράξουν αυτοκτονία σε σχέση με τους μαθητές που δεν έχουν δεχθεί διαδικτυακό εκφοβισμό. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα μαθητών που λόγω του διαδικτυακού εκφοβισμού που δεχτήκαν έβαλαν τέλος στη ζωή τους. Επίσης κάποια από τα θύματα του διαδικτυακού εκφοβισμού μπορεί να αντιμετωπίσουν διάφορα σχολικά προβλήματα όπως το να παρουσιάζουν επιθετική συμπεριφορά και σε ακραίες περιπτώσεις να οπλοφορούν στο σχολείο.

Τα θύματα μπορεί να αισθάνονται μπερδεμένα και να είναι δύσπιστα επειδή δεν μπορούν να γνωρίζουν την ταυτότητα του θύτη. Η ανωνυμία του θύτη κάνει το θύμα να φτάνει σε ακρότητες, το κάνει καχύποπτο με τον κοινωνικό του περίγυρο ώστε να

αποφύγουν τυχόν επιβλαβείς συναναστροφές. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός είτε συμβαίνει μέσα στο σχολείο είτε έξω από αυτό εμποδίζει την σωστή λειτουργία του.

3.7 Αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού

Τον διαδικτυακό εκφοβισμό δεν μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε απαγορεύοντας στους μαθητές να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και τις ηλεκτρονικές συσκευές επικοινωνίας. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι το διαδίκτυο δε είναι η αίτια του διαδικτυακού εκφοβισμού, επομένως η απαγόρευση της χρήσης του δεν είναι η λύση του προβλήματος, αντίθετα η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου θα οδηγούσε στην κοινωνική απομόνωση των μαθητών καθώς το διαδίκτυο χρησιμοποιείται όχι μόνο για να μελετήσουν αλλά και για να ενημερωθούν και να επικοινωνήσουν με τους φίλους τους. Είναι αναγκαίο να τονίσουμε πως πρέπει να ληφθούν μετρά για την πρόληψη και αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού απαραίτητη και σημαντικότερη προϋπόθεση είναι η συνεργασία μεταξύ γονέων, εκπαιδευτικών, μαθητών, και των αρμόδιων κρατικών φορέων. Οι προσπάθειες που πρέπει να γίνουν για να αντιμετωπιστούν αυτά τα φαινόμενα πρέπει να εστιάσουν στην ενημέρωση, πρόληψη και στην παρέμβαση. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να καταβάλλουν προσπάθεια προκειμένου να αποκτήσουν τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες ανάλογες με των μαθητών και των παιδιών τους. Εκτός όμως από τις τεχνολογικές γνώσεις θα πρέπει να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν οι μαθητές στο διαδίκτυο και στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Μόνο αν κατανοήσουμε το διαδίκτυο θα είμαστε σε θέση να συμβάλλουμε στην αντιμετώπιση του διαδικτυακού εκφοβισμού.

Επίσης τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι γονείς θα πρέπει να ενημερωθούν για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. Θα πρέπει να μάθουν τι είναι ακριβώς ο διαδικτυακός εκφοβισμός ποιες είναι οι μορφές, οι συνέπειες του, και ποιες είναι οι ενδείξεις που μπορεί να φανερώσουν ότι ένας μαθητής είναι είτε θύτης είτε θύμα και πως να αντιμετωπίζουν τα περιστατικά του διαδικτυακού εκφοβισμού. Η ενημέρωση βέβαια, δεν αφορά μόνο τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς αλλά και τους μαθητές. Στόχος θα πρέπει να είναι οι μαθητές όχι μόνο να κατανοήσουν ποιες είναι πράξεις που συνιστούν διαδικτυακό εκφοβισμό αλλά και να πιστέψουν ότι ο διαδικτυακός εκφοβισμός μπορεί να αντιμετωπιστεί. Πολλοί μαθητές πιστεύουν ότι εξαιτίας της

ανωνυμίας που παρέχει το διαδίκτυο είναι δύσκολο να εντοπιστεί ο θύτης και συνήθως προτιμούν να μην αναφέρουν σε κάποιον ενήλικο τον εκφοβισμό γιατί πιστεύουν πως δεν θα μπορέσουν να τον αντιμετωπίσουν. Ωστόσο πρέπει να γίνει γνωστό πως στο διαδίκτυο τίποτα δεν μένει κρυφό και ο θύτης μπορεί να εντοπιστεί.

Σε περίπτωση που κάποιος μαθητής δεχθεί διαδικτυακό εκφοβισμό θα πρέπει να ξέρει ότι η καλύτερη αντιμετώπιση για να αποφύγει τον θύτη είναι να τον αγνοήσει. Θα πρέπει επίσης να αποθηκεύσει τα εκφοβιστικά μηνύματα και να μπλοκάρει αλλά εισερχόμενα μηνύματα από τον συγκεκριμένο χρηστή. Οι γονείς θα πρέπει να κρατήσουν τα εκφοβιστικά μηνύματα και αν κρίνουν ότι είναι απαραίτητο να ενημερώσουν και τις αρμόδιες αρχές.

Στόχος όλων αυτών των προσπαθειών είναι οι μαθητές μέσα από την εκπαίδευση όχι μόνο να μπορούν να αντιμετωπίζουν επιτυχώς τα περιστατικά του διαδικτυακού εκφοβισμού αλλά κυρίως να διαμορφώσουν εκείνο το ήθος που δεν θα τους επιτρέψει να εκφοβίζουν.

Επίσης η Γραμμή βοήθειας του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου απευθύνεται σε εφήβους και στις οικογένειες τους.

Μπορεί κάποιος να επικοινωνήσει, είτε καλώντας στον αριθμό χωρίς χρέωση για αστικές και υπεραστικές κλήσεις 800 11 800 15, από Δευτέρα έως Παρασκευή και ώρες 9:00-15:00 είτε αποστέλλοντας ηλεκτρονικό μήνυμα στο help@saferinternet.gr

3.8 Σχετική Νομοθεσία

Αν και δεν υπάρχει συγκεκριμένο ποινικό αδίκημα που ονομάζεται ηλεκτρονική παρενόχληση, οι δραστηριότητες μπορεί να είναι ποινικά αδικήματα βάσει του Ν. 3727/2008 και πιο συγκεκριμένα:

Άρθρο 337 παρ. 3 και 4 όπως αυτές προστέθηκαν με το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 3727/2008.

Η διάταξη αυτή (εφαρμόζεται και σε περίπτωση προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας μέσω κινητού τηλεφώνου), προβλέπει τα εξής:

- Παρ. 3. Ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δε συμπλήρωσε τα δεκαπέντε έτη και, με

χειρονομίες ή προτάσεις ασελγείς, προσβάλλει την αξιοπρέπεια του ανηλίκου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια ή αν επακολούθησε συνάντηση, ο ενήλικος τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

- Παρ. 4. Ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που εμφανίζεται ως ανήλικο κάτω των δεκαπέντε ετών και, με χειρονομίες ή προτάσεις ασελγείς, προσβάλλει την αξιοπρέπεια του στο πεδίο της γενετήσιας ζωής του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια ή αν επακολούθησε συνάντηση με το εμφανιζόμενο ως ανήλικο πρόσωπο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών»

Προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους

Άρθρο 348B όπως αυτό προστέθηκε με το άρθρο 4 του Ν. 3727/2008. Η διάταξη αυτή η οποία συμβάλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου Grooming αλλά και αποπλάνησης μέσω κινητού τηλεφώνου, ορίζει τα εξής:

«Όποιος με πρόθεση, μέσω της τεχνολογίας πληροφόρησης και επικοινωνίας, προτείνει σε ενήλικο να συναντήσει ανήλικο, που δε συμπλήρωσε τα δεκαπέντε έτη, με σκοπό τη διάπραξη σε βάρος του των αδικημάτων των παραγράφων 1 και 2 των άρθρου 339 και 348Α, όταν η πρόταση αυτή ακολουθείται από περαιτέρω πράξεις που οδηγούν στη διάπραξη των αδικημάτων αυτών, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και χρηματική ποινή πενήντα χιλιάδων έως διακοσίων χιλιάδων ευρώ».

4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Φωνάζουμε ένα δυνατό ΟΧΙ στο bullying.

Αφιερωμένη η 6η Μαρτίου, σε όλα εκείνα τα παιδιά-θύματα εκφοβισμού (bullying) που δεν άντεξαν τον ψυχολογικό πόλεμο των συμμαθητών τους και θεώρησαν την αυτοκτονία ως τη μόνη διέξοδο.

Κι ενώ οι περισσότεροι απολαμβάνουμε τις βόλτες μας και τις κοινωνικές συναναστροφές με ανθρώπους που επιλέγουμε, υπάρχουν εκεί έξω παιδιά που διστάζουν να ανοίξουν την πόρτα του σπιτιού τους, που φοβούνται να ξεχυθούν

στους δρόμους, αρνούνται να γνωρίσουν νέους ανθρώπους, να κάνουν παρέες, να παίξουν και το πιο σημαντικό αδυνατούν να γελάσουν, χάνοντας σιγά-σιγά το νόημα της ζωής. Αυτά τα παιδιά, άδικα θύματα του (σχολικού) εκφοβισμού (bullying), νιώθουν μόνα και αβοήθητα, σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που στα μάτια τους φαντάζει λυσσαλέο και απειλητικό.

Τα θύματα του bullying, στις περισσότερες των περιπτώσεων, αναφέρουν ότι το σπίτι τους είναι η προσωπική τους ζώνη ασφαλείας, όπου νιώθουν ήρεμοι και προστατευμένοι, μακριά από τα περιπαικτικά σχόλια και τις φραστικές απειλές των συμμαθητών τους. Με τη διείσδυση του διαδικτύου όμως, φαίνεται ότι το μέχρι πρότινος ασφαλές μέρος έχει μετατραπεί σε “ναρκοπέδιο”. Ο εκφοβισμός μεταφέρθηκε από το προαύλιο του σχολείου στο γραφείο του σπιτιού και πιο συγκεκριμένα στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα δωμάτια κοινωνικής δικτύωσης. Με πρωταγωνιστή το Facebook, εξαπλώνεται σε όλες της κοινωνικές δραστηριότητες των παιδιών, εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους και αποκτά ανησυχητικές διαστάσεις.

Ο διαδικτυακός εκφοβισμός ή διαδικτυακή παρενόχληση (cyberbullying), εκδηλώνεται είτε με την ανάρτηση προσβλητικού και εξευτελιστικού οπτικοακουστικού υλικού, είτε με τη διάδοση ψευδών φημών στο περιβάλλον του θύματος ή ακόμα και με τη δημιουργία σελίδων που στοχοποιούν συγκεκριμένα άτομα και καλούν τους ανθρώπους να δημοσιεύουν μηνύματα μίσους. Η ανωνυμία που μπορεί να εξασφαλίσει το διαδίκτυο και οι δυνατότητες που δίνει ακόμα και στον πιο δειλό άνθρωπο, είναι σίγουρα κάποια από τα χαρακτηριστικά που ευνοούν την ανάπτυξη του bullying στους κόλπους του. Τα θύματα αισθάνονται ότι απειλούνται ακόμα και μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, το άλλοτε προσωπικό τους καταφύγιο.

Τις περισσότερες φορές, νιώθουν απεριόριστη μοναξιά, αρνούνται να αποδεχτούν τη δυσμενή κατάστασή τους ή ντρέπονται να μοιραστούν το πρόβλημά τους με τις οικογένειές τους ή τα άτομα του κοντινού τους περιβάλλοντος. Το αποτέλεσμα; Προβληματικές προσωπικότητες που κλείνονται στον εαυτό τους, χάνουν την παιδική τους αθωότητα ενώ σταδιακά η αυτοεκτίμησή τους εξαφανίζεται στον κυκεώνα των αρνητικών σκέψεων και των αυτοκαταστροφικών συναισθημάτων.

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις των παιδιών που προβαίνουν στον αυτοτραυματισμό ή στην αυτοκτονία, μη μπορώντας να αντιμετωπίσουν όσα βιώνουν. Έρευνες δείχνουν

ότι η χώρα μας καταλαμβάνει την 4η θέση ανάμεσα σε 41 χώρες σε περιστατικά ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού, ενώ όσον αφορά στο cyberbullying, βρίσκεται στη δεύτερη θέση μετά από τη Ρουμανία.

Πόσους ακόμη νέους ανθρώπους θα πρέπει να θρηνήσουμε για να συνειδητοποιήσουμε ότι εκεί έξω υπάρχουν παιδιά που φωνάζουν και εμείς απλά δεν τα ακούμε;

Για καταγγελίες περιστατικών bullying, οι γονείς, οι καθηγητές ακόμα και τα ίδια τα θύματα μπορούν να καλούν είτε στη γραμμή 11012 (Δίωξη Ηλεκτρονικού Εγκλήματος) είτε στη γραμμή Safeline 2811 391615 , ενώ περισσότερες πληροφορίες μπορούν να αναζητούν στην ιστοσελίδα: saferinternet.gr

oloigiaolous.gr

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΟΜΑΔΑ Β. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν ερωτηματολόγιο και μοιράστηκε σε αγόρια και κορίτσια που φοιτούν στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο Αλιάρτου δηλαδή σε μαθητές ηλικίας 13 έως 18 ετών. Σκοπός του ερωτηματολογίου ήταν να διερευνηθεί η χρήση του διαδικτύου που κάνουν τα συγκεκριμένα παιδιά και κυρίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που χρησιμοποιούν και αν έχουν αισθανθεί να απειλούνται κατά την χρήση τους. Οι μαθητές ερωτήθηκαν σχετικά με το είδος της απειλής που δέχτηκαν, τα συναισθήματα που βίωσαν, αν το εκμυστηρεύτηκαν σε κάποιον και κατά πόσο έλαβαν ουσιαστική βοήθεια. Τέλος, οι 2 τελευταίες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είχαν σκοπό να διερευνήσουν κατά πόσο κάποιοι μαθητές έχουν διαπράξει διαδικτυακό εκφοβισμό απέναντι σε άλλους.

Αποτελέσματα έρευνας

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών χρησιμοποιεί το διαδίκτυο με το 40% αυτών να το χρησιμοποιεί για κοινωνική δικτύωση όπου το 25% σχολιάζει αναρτήσεις άλλων και το 20% αναρτεί δικές του φωτογραφίες. Το 40% των μαθητών δήλωσαν ότι έχουν νιώσει απειλή καθώς είδαν στο διαδίκτυο προσωπικά δεδομένα χωρίς την έγκριση του. Το 60% αυτών δήλωσε ότι ένιωσε θυμό και αντιμετώπισε μόνος του την κατάσταση ενώ το 40% αγνόησε την απειλή. Τέλος, μόνο το 10% των μαθητών δήλωσε ότι έχει στείλει απειλητικά μηνύματα μέσω κινητού τηλεφώνου ή υπολογιστή.

2. ΟΜΑΔΑ Α. ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

Σκοπός της ομάδας μας ήταν να διερευνηθεί μέσω ερωτηματολογίου, το οποίο μοιράστηκε σε μαθητές 13 έως 18 ετών που φοιτούν στο Γυμνάσιο και στο Γενικό Λύκειο Αλιάρτου, αν οι μαθητές έχουν ποτέ εκφοβιστεί, για ποιους λόγους καθώς και τα συναισθήματα που βίωσαν. Αυτό που κυρίως μας ενδιέφερε ήταν πως οι μαθητές αντιμετωπίζουν τα περιστατικά εκφοβισμού καθώς και σε ποιο άτομο αποκαλύπτουν το γεγονός ότι έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού. Τέλος, διερευνάται αν υπάρχουν προγράμματα παρέμβασης στις σχολικές μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής.

Αποτελέσματα έρευνας

Το 54% των μαθητών απάντησε ότι έχει δεχτεί επανειλημμένη προσβολή από συμμαθητές κυρίως για την εξωτερική τους εμφάνιση, λιγότερο για τις επιδόσεις τους στο σχολείο ενώ κανείς δεν φαίνεται να έχει δεχθεί προσβολή λόγω της οικονομικής του κατάστασης.

Αναφορικά με τα συναισθήματα που βίωσαν οι μαθητές, το 47% δήλωσε ότι ενοχλήθηκε από αυτή την συμπεριφορά βιώνοντας κυρίως θυμό(67%).

Το 56% των μαθητών δήλωσε ότι αποκάλυψε τα περιστατικά εκφοβισμού σε κάποιο άλλο άτομο. Από αυτούς το 40% εμπιστεύτηκε κάποιο φίλο, το 28% την μητέρα, το 12% κάποιο καθηγητή ενώ μόνο το 4% αποκάλυψε το περιστατικό στον πατέρα.

Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία (88%) δήλωσε ότι θα ήθελε να γνωρίζει περισσότερα για το πως θα μπορούσε να αντιμετωπίσει περιστατικά εκφοβισμού και το 89% αυτών δήλωσαν ότι δεν υπάρχουν προγράμματα παρέμβασης κατά του εκφοβισμού στο σχολείο που φοιτούν.

3. ΟΜΑΔΑ Γ. ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

Η ομάδα μας μοίρασε ερωτηματολόγιο σε μαθητές του Γυμνασίου και του Γενικού Λυκείου Αλιάρτου. Στόχος μας ήταν να εξετάσουμε εάν οι μαθητές γνωρίζουν τι σημαίνει σχολικός εκφοβισμός, αν έχουν πέσει ποτέ θύματα και αν ναι για ποιο λόγο καθώς και αν έχουν υπάρξει μάρτυρες περιστατικών εκφοβισμού.

Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

Σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια που μοιράσαμε στους μαθητές του λυκείου, στα πλαίσια του Project, σχετικά με τον σχολικό εκφοβισμό είχαμε τα εξής αποτελέσματα:

Το 53% που απάντησε το ερωτηματολόγιο ήταν κορίτσια, ενώ το 47% ήταν αγόρια. Στην ερώτηση αν κάποιος τους έχει βρίσει επανειλημμένα στο σχολείο το 55% απάντησε όχι, ενώ το 45% απάντησε ναι. Το 70% απάντησε πως τους έχουν χτυπήσει / σπρώξει /φτύσει στο σχολείο, ενώ το 30% πως δεν τους έχει συμβεί κάτι τέτοιο. Στην επόμενη ερώτηση αν κάποιος τους έχει κοροϊδέψει ποτέ το 60% απάντησε πως τους έχουν χλευάσει, σε αντίθεση με το 40% που δεν έχουν βιώσει παρόμοια

κατάσταση. Αυτοί που απάντησαν ναι ήταν για τους παρακάτω λόγους: το 30% ήταν για το βάρος, το 20% για τα ρούχα, το 24% για ακμή και το υπόλοιπο 26% για κάποιους άλλους λόγους.

Στο αν έχουν υπάρξει παρατηρητές σε κάποιο από τα παραπάνω συμβάν το 75% απάντησε ναι και το 25% όχι. Στην συνέχεια του ερωτηματολογίου το 52% υποστήριξε πως έχει φερθεί άσχημα σε κάποιον συμμαθητή του, ενώ οι υπόλοιποι, δηλαδή το 48%, απάντησε όχι. Η πλειοψηφία, δηλαδή το 74%, σε περίπτωση που έβλεπε να χτυπούν κάποιον συμμαθητή του θα αντιδρούσε είτε προσπαθώντας να σταματήσουν το θύτη, είτε θα απευθύνονταν σε κάποιον καθηγητή, είτε με το να συμμετέχουν και εκείνοι στον καβγά, σύμφωνα με τις απαντήσεις που μας δόθηκαν. Το 26% συνεπώς δεν θα αντιδρούσε.

Στην ερώτηση σε ποιον θα απευθύνονταν σε περίπτωση που είχαν πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού το 20% απάντησε σε φίλους, το 30% στην μητέρα, το 22% στον πατέρα, το 10% σε συγγενείς και το 18% στους καθηγητές. Το 45% απάντησε πως γνωρίζει τι είναι σχολικός εκφοβισμός, σε αντίθεση με το 65% που όπως μας πληροφόρησε δεν γνωρίζει. Τέλος, θέλουν να μάθουν τι είναι σχολικός εκφοβισμός το 70% από εκείνους που δεν γνωρίζουν, ενώ το 30% δεν τους ενδιαφέρει να μάθουν.

Αυτά ήταν τα αποτελέσματα της ερευνάς μας για τον επίκαιρο θέμα του σχολικού εκφοβισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαδικτυακές πηγές

http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1366/1/Giannakoura_Adamantia.pdf

<http://www.keda.gr/eclass/modules/document/file.php/TED118/> Εγχειρίδιο αντιμετώπισης σχολικού εκφοβισμού

<http://arvanta.blogspot.gr/2012/11/bullying.html>

<http://www.epsype.gr/>

<http://www.antibullyingnetwork.gr/>

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2010/PapanikolaouMaria,Chatzikos>

Ελληνική Εταιρεία Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο, www.hasiad.gr

<http://www.kede.org/>

<http://www.e-abc.eu/gr/sholikos-ekfovismos/oi-ekpaideutikoi/>

<http://www.hamogelo.gr/4-1/1405/Protia-sto-FACEBOOK-o-diadiktyakos-ekfobismos>

http://news247.gr/eidiseis/koinonia/cyber_bullying_o_trampoline_sto_diadiktyo.2027196.html

www.0-18.gr/gia-megaloy/bia-sto-scholeio

YOU TUBE VIDEOS

<http://www.youtube.com/watch?v=34y2FTtpB6Q>

<http://www.youtube.com/watch?v=BbXvT2aKkjo>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

1. Ερωτηματολόγιο για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. (Ομάδα Β)

Το ερωτηματολόγιο φτιάχτηκε στα πλαίσια του project από τους μαθητές Τίμο Αποστολίδη, Ιωάννα Καρανάσου, Εύη Ζιώγα, Γιώργο Κυρίτση, Άννα Μούκα και απευθύνεται σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Στόχος του είναι να δούμε πόσο συχνά και πώς χρησιμοποιούν οι νέοι το διαδίκτυο και αν έχουν απειληθεί ποτέ από κάποιον άλλο χρήστη.

Φύλο: Κορίτσι Αγόρι

Ηλικία: 13-15 15-18

Τάξη: 1^η 2^α 3^η Γυμνασίου 1^η 2^α 3^η Λυκείου

- Έχετε επαφή με το διαδίκτυο; Ναι Όχι

- Τι μέσο κοινωνικής δικτύωσης χρησιμοποιείτε;

Facebook Twitter YouTube Chat Roulette Online Games

- Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Καθημερινά για 1 ώρα Καθημερινά για 2 ώρες Καθημερινά για αρκετές ώρες

Λίγες φορές την εβδομάδα

- Πως χρησιμοποιείτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Ανεβάζετε φωτογραφίες Ανεβάζετε βίντεο Ανεβάζετε καταστάσεις

Σχολιάζετε

- Έχετε αισθανθεί να απειληστείτε από τον τρόπο που χρησιμοποιείτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Ναι Όχι

- Αν ναι, Ποιάς μορφής ήταν η απειλή που δεχτήκατε;

Αρνητικά σχόλια

Προσβλητική φωτογραφία

Προσβλητικό βίντεο

Διάδοση φημών που δεν ήταν αλήθεια

Ανάρτηση προσωπικών δεδομένων χωρίς την έγκρισή σας

- Για πόσο χρονικό διάστημα σας παρενοχλούσανε;

Μία φορά 2-3 φορές Τακτικά

Άλλο

- Πώς ένιωσες;

Φόβο Θυμό Ταπείνωση Άλλο

- Πως το αντιμετώπισες;

Το αγνόησες

Το είπες στον πατέρα σου

Το είπες στην μητέρα σου

Το είπες σε έναν φίλο σου

Το αντιμετώπισες μόνος σου

Το είπες σε κάποιον άλλο

Αν ναι, σε ποιόν;

- Ήταν ουσιαστική η βοήθεια που σου πρόσφερε το άτομο από το οποίο την ζήτησες ;

Ναι

Όχι

- Αν ναι, με ποιόν τρόπο;

.....

- Έχεις στείλει εσύ ποτέ απειλητικά μηνύματα σε κάποιους μέσω κινητού ή υπολογιστή;

Ναι Όχι

- Έχεις ξεκινήσει ποτέ φήμες για κάποιον μέσω υπολογιστή;
Ναι Όχι

2. Ερωτηματολόγιο για τον σχολικό εκφοβισμό. (Ομάδα Α)

Φύλο *

- Κορίτσι
- Αγόρι

Ηλικία *

- 13-15
- 16-18

Σας έχουν βρίσει ή προσβάλει ποτέ επανειλημμένα ;

- Ναι
- Όχι
-

Αν ναι, για ποιό λόγο ;

- Εξωτερική εμφάνιση (π.χ. ύψος, βάρος, ακμή)
- Ρούχα
- Επιδόσεις στο σχολείο
- Μαθησιακές δυσκολίες (π.χ. δυσλεξία)
- Οικονομική κατάσταση
- Οικογενειακή κατάσταση
- Άλλο:

Σε ενόχλησε;

- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

Πώς ένιωσες;

- Θυμό

- Φόβο
 - Ταπείνωση
- Το είπες σε κάποιον;

- Ναι
 - Όχι
- Αν ναι, σε ποιόν;

- Μητέρα
- Πατέρα
- Φίλοι
- Καθηγητές
- Άλλο:

Ποιος σε βοήθησε να αντιμετωπίσεις το πρόβλημα?

.....

Αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα;

- Ναι
- Όχι

Θα ήθελες να γνωρίζεις περισσότερα για το πως θα μπορούσες να το αντιμετωπίσεις; *

- Ναι
- Όχι

Υπάρχουν στο σχολείο σας προγράμματα παρέμβασης για το σχολικό εκφοβισμό;

- Ναι
- Όχι

3. Ερωτηματολόγιο για τον σχολικό εκφοβισμό. (Ομάδα Γ)

1. Σας έχουν βρίσει ποτέ επανειλημμένα στο σχολείο;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
2. Σας έχουν χτυπήσει/σπρώξει/φτύσει ποτέ στο σχολείο επανειλημμένα;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
3. Σας έχει ποτέ κοροϊδέψει κάποιος για την εξωτερική σας εμφάνιση αν ναι πως;

Βάρος

Εθνικότητα

Μαθησιακές δυσκολίες (π.χ δυσλεξία)

Ρούχα

Ακμή

Οικογενειακή/Οικονομική κατάσταση

Άλλο:.....

4. Έχεις υπάρξει ποτέ παρατηρητής σε κάποιο συμβάν;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**

5. Έχεις φερθεί ποτέ άσχημα σε κάποιον συμμαθητή σου; (θύτης)
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
6. Εάν κάποτε έβλεπες να χτυπούν κάποιον συμμαθητή σου θα αντιδρούσες;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
7. Γνωρίζεις τι σημαίνει σχολικός εκφοβισμός;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
8. Εάν έχεις πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού σε ποιον θα απευθυνόσουν για βοήθεια;

Μητέρα

Πατέρας

Συγγενείς

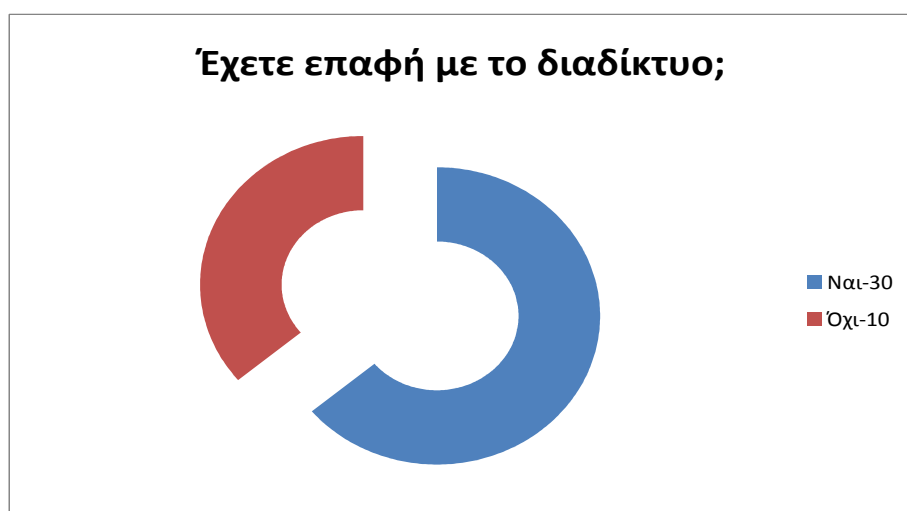
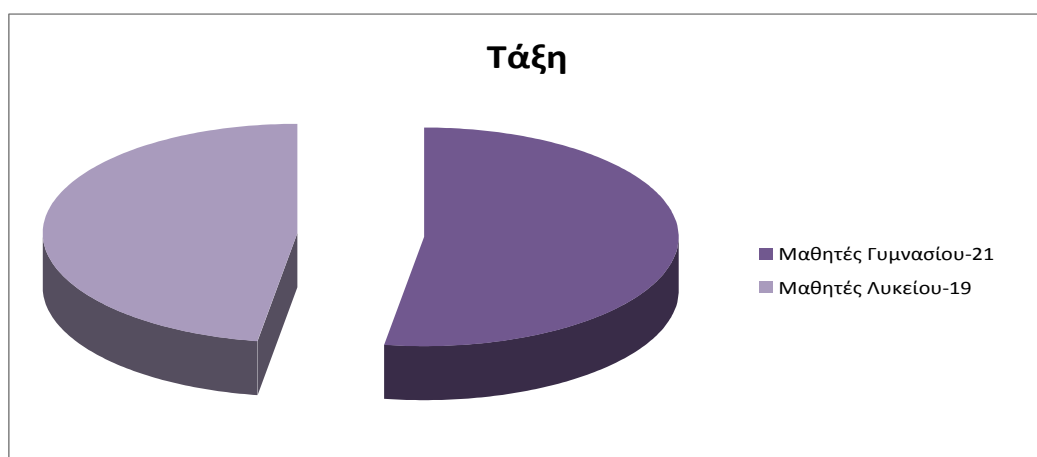
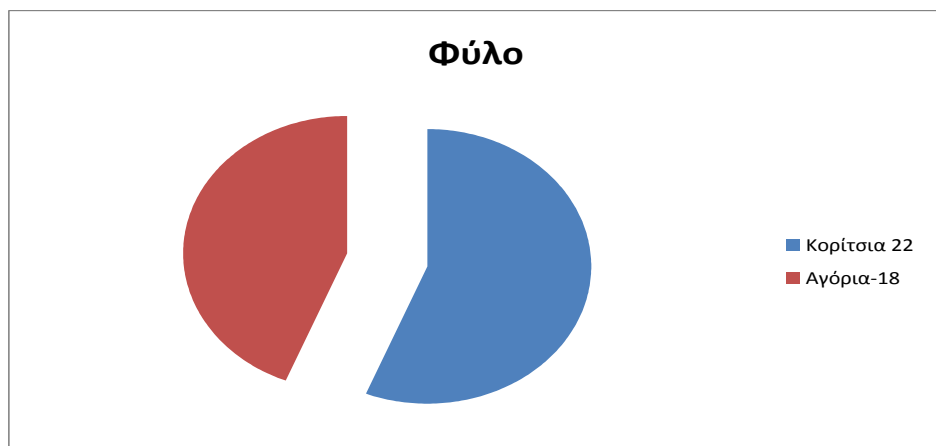
Φίλους

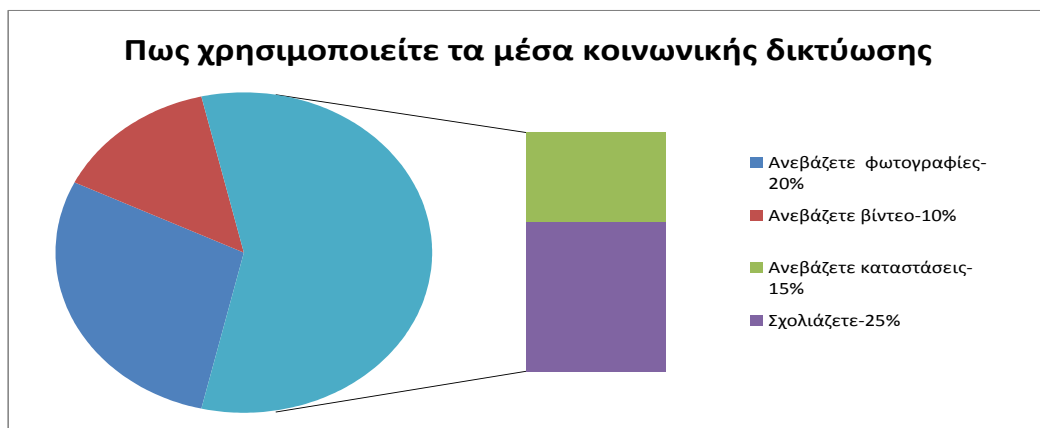
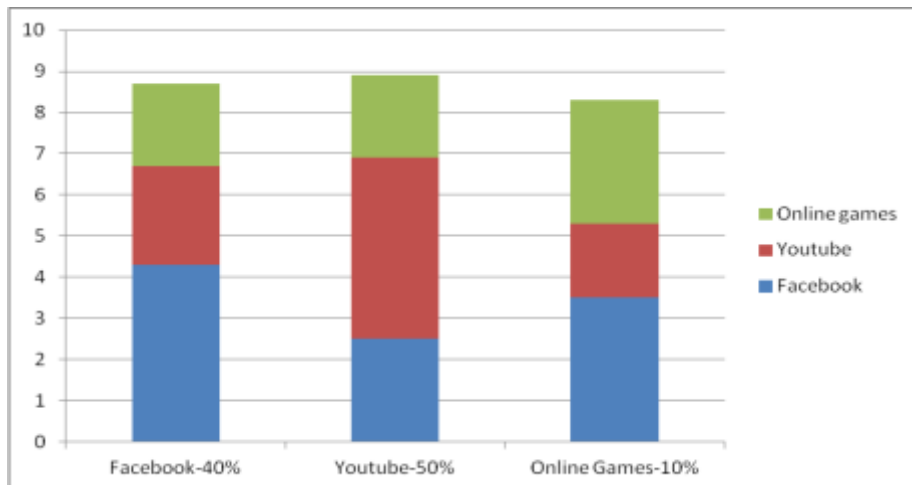
Καθηγητές

9. Έχεις ενημερωθεί για τον σχολικό εκφοβισμό;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**
10. Θα ήθελες να ενημερωθείς;
ΝΑΙ **ΟΧΙ**

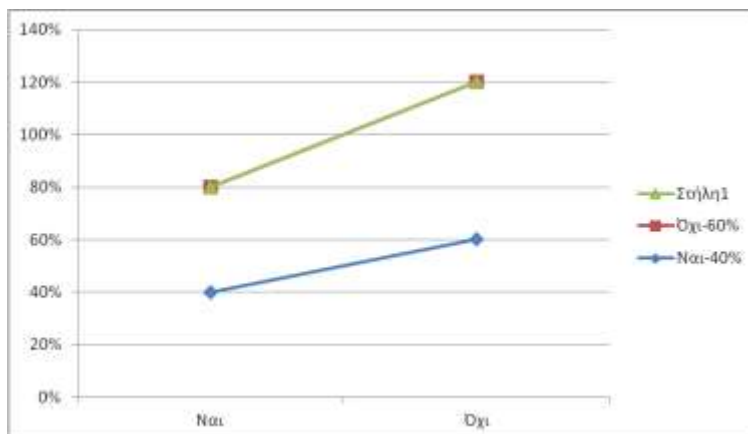
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

1. Γραφήματα Ερωτηματολογίου για τον διαδικτυακό εκφοβισμό. (Ομάδα Β)

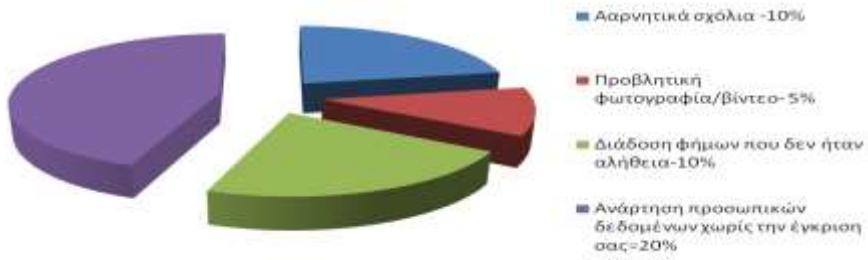

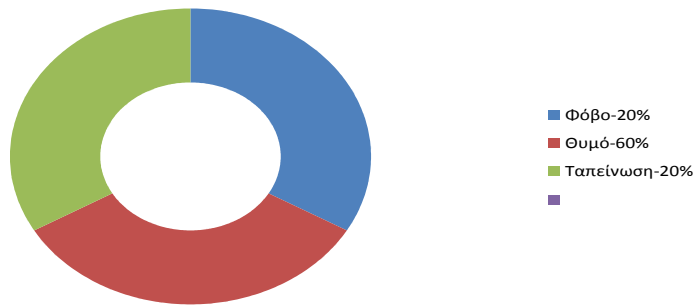
Έχετε αισθανθεί να απειληστείτε από τον τρόπο που χρησιμοποιείτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

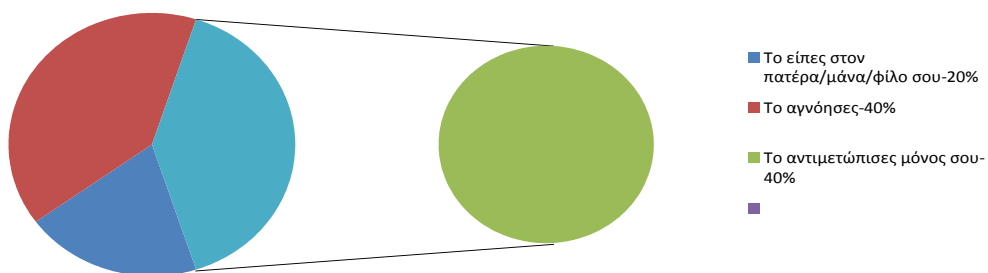
Αν ναι, ποιός μορφής ήταν η απειλή που δεχτήκατε;

Πώς ένιωσες;

Πώς το αντιμετώπισες;

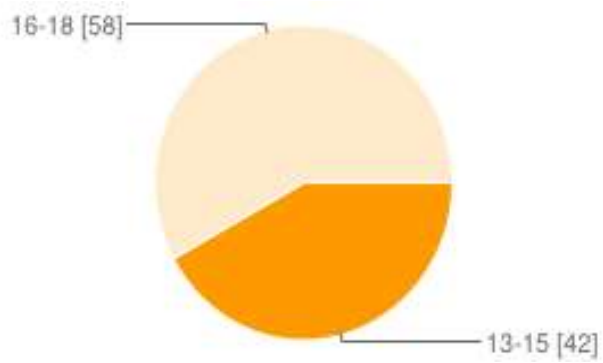
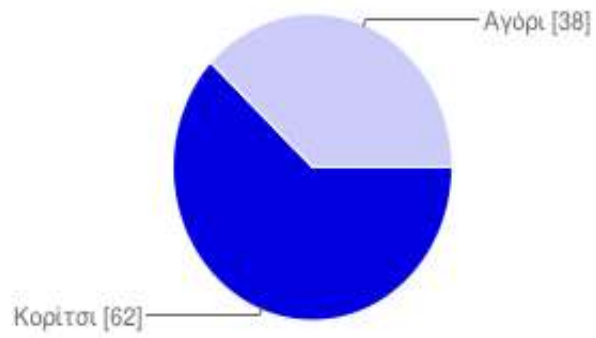

Έχει στείλει εσυ ποτέ απειλητικά μηνύματα μέσω κινητού ή υπολογιστή;

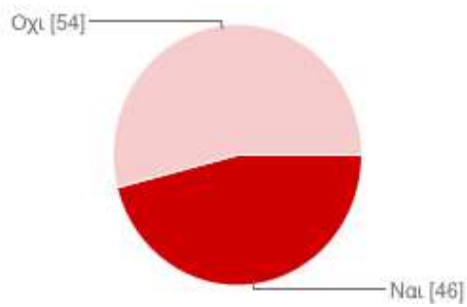

2. Γραφήματα Ερωτηματολογίου για τον σχολικό εκφοβισμό. (Ομάδα Α)

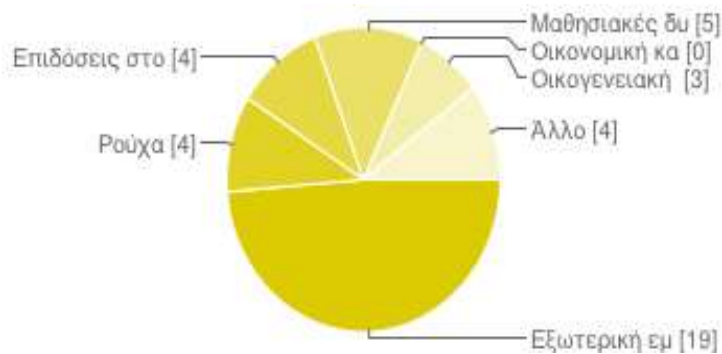
Φύλλο και Ηλικία

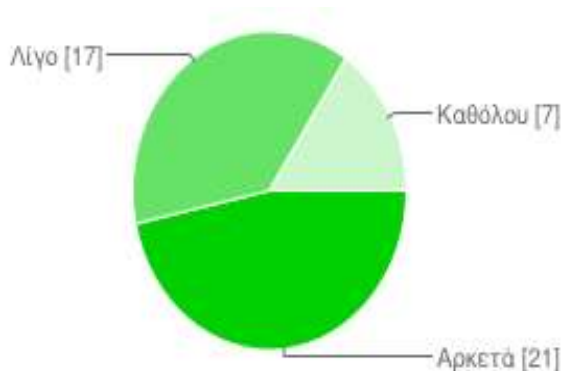
‘Σας έχουν βρίσει ή προσβάλει ποτέ επανειλημμένα;’

Όσον αφορά το λόγο που κάποιος απάντησαν στην παραπάνω ερώτηση ‘ναι’

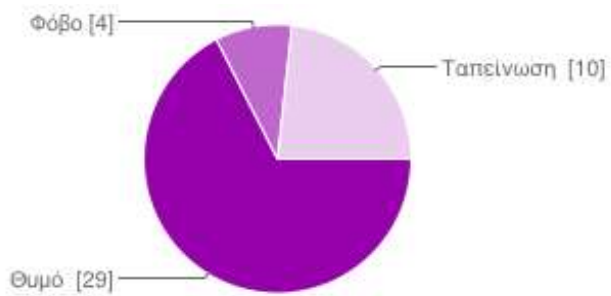

‘Σε ενόχλησε;’

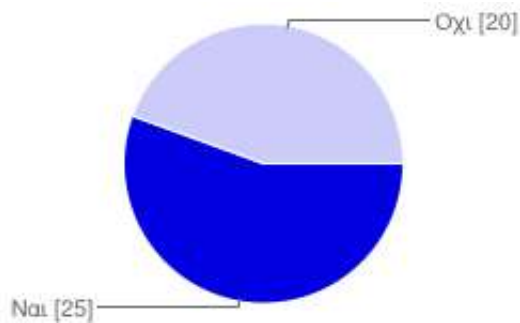
Αρκετά	47%
Λίγο	38%
Καθόλου	16%

‘ Πώς ένιωσες; ’

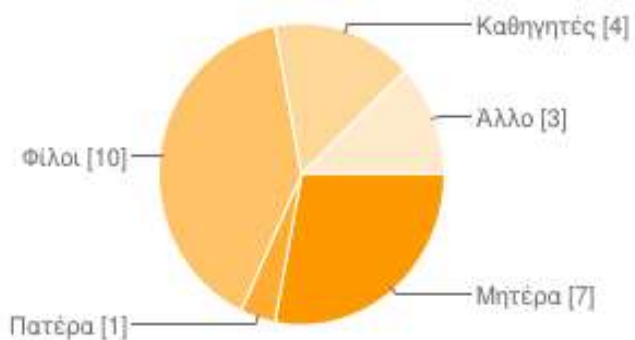
Θυμό	67%
Φόβο	9%
Ταπείνωση	23%

‘ Το είπες σε κάποιον; ’

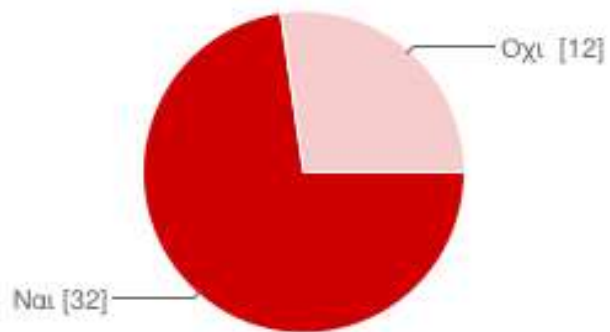
Ναι	56%
Όχι	44%

‘ Όσον αφορά σε ποιον το είπανε εκείνοι που απάντησαν ‘ναι’ στην παραπάνω ερώτηση ’

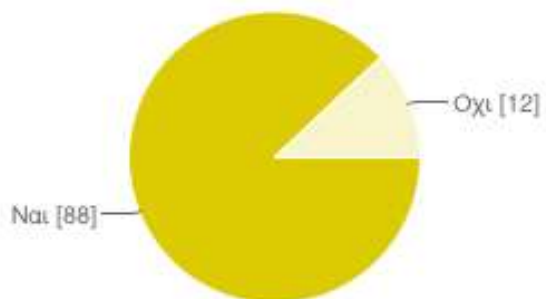
Μητέρα	28%
Πατέρα	4%
Φίλοι	40%
Καθηγητές	16%
Άλλο	12%

‘ Αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα; ’

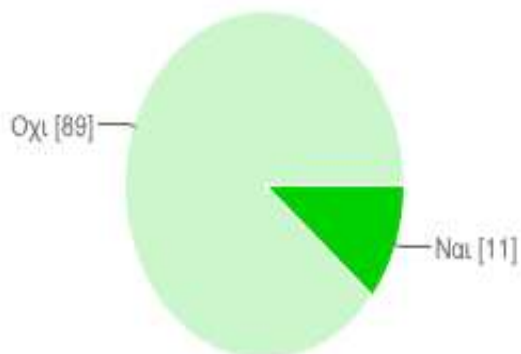
Ναι	73%
Όχι	27%

‘Θα ήθελες να γνωρίζεις περισσότερα για το πως θα μπορούσες να το αντιμετωπίσεις; ’

Ναι	88%
Όχι	12%

‘Υπάρχουν στο σχολείο σας προγράμματα παρέμβασης για το σχολικό εκφοβισμό;’

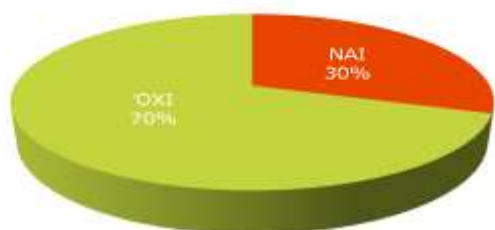

Ναι	11%
Όχι	89%

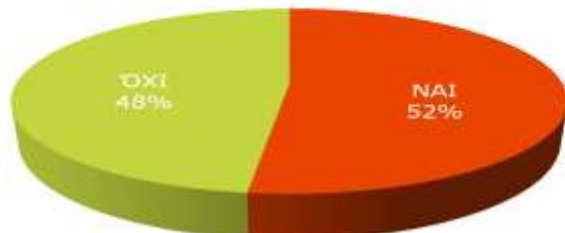
3. Γραφήματα Ερωτηματολογίου για τον σχολικό εκφοβισμό.

(Ομάδα Γ)

Σε έχουν σπρώξει / χτυπήσει / φτύσει ποτέ στο σχολείο επανηλειμμένα;

Έχεις φερθεί ποτέ άσχημα σε κάποιον συμμαθητή σου;

Γνωρίζεις τι σημαίνει σχολικός εκφοβισμός;

